

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ПРОГРАМА	
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

Форма навчання: заочна .

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему **«Торговельно-економічне співробітництво України із Канадою»**
здобувача Стетюхи Ростислава Юрійовича .

Науковий керівник: к.е.н, доцент Ковальчук Таміла Григорівна

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Столярчук Я.М.
_____(підпис)

Київ 2025

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КАНАДОЮ	6
1.1. Імперативи торговельно-економічного співробітництва України із Канадою	6
1.2. Еволюція розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою	15
1.3. Методологічний інструментарій та індикатори виміру торговельно-економічних відносин України із Канадою	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КАНАДОЮ	30
2.1. Аналіз потенціалу зовнішньоторговельної діяльності Канади та сучасні тенденції її розвитку	30
2.2. Діагностування двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Канадою	41
2.3. Оцінка факторів розвитку торговельно-економічного співробітництва України із Канадою	48
2.4. Перспективні напрями торговельно-економічного співробітництва України із Канадою в рамках оновленої Угоди про вільну торгівлю	55
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність дослідження. Глобальна економічна нестабільність в сучасних умовах впливає на ландшафт міжнародних економічних відносин, ставить країни світової економіки перед вибором зміни акцентів у системі зовнішньоекономічних відносин. Інтернаціоналізація економічних процесів, поглиблення глобалізації спонукає країни формувати нові партнерські взаємовідносини, вимагає нових підходів в адаптації до глобальних викликів та пошуку нових форм співробітництва.

Для України ці виклики доповнилися ще й воєнними діями, які поставили країну перед вибором в обранні заходів протидії не тільки у військово-оборонному комплексі, а й в економічному просторі складних багатогранних міжнародних відносин. Сьогодні особливо актуальним є поглиблення партнерства та співпраця України на глобальній арені з різними країнами світової економіки. Особливо важливим у співробітництві виступають довготривалі двосторонні відносини між Україною та Канадою, які підтримуються не тільки урядами країн, а й багатогранними відносинами української діаспори, яка проживає в Канаді.

Торговельно-економічні відносини України із Канадою слугують міцним фундаментом реалізації взаємодоповнюючих інтересів обох країн, стимулюють їх економічний розвиток та потребують нових підходів у розкритті перспективних можливостей і обґрунтовують необхідність та актуальність дослідження.

Дана проблематика привертала увагу значної кількості як вітчизняних, так і зарубіжних науковців і практиків, в тому числі: Stephen J. Redding, W. Max Corden, Michael Hart, Michael Hart, Bill Dymond, David J. McFetridge, І.Бураковський, В. Геєць, В.Сіденко, В.Суторміна, М.Рахман, М. Бессонова, К. Гнедько, Л.Маковецька, І.Братко та інші. Проте, динамічний розвиток бізнес-середовища, глобальні зміни на світових ринках, сучасні виклики та загрози спричиняють появу нових форм співробітництва та потребують комплексного наукового дослідження.

Метою дослідження бакалаврської роботи є проведення аналітичної оцінки та визначення перспективних напрямів розвитку торговельно-економічного співробітництва України із Канадою.

З поставленої мети слідує вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретико-методологічні основи торговельно-економічного співробітництва України із Канадою та систематизувати його головні імперативи;
- охарактеризувати еволюцію розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою;
- систематизувати методологічний інструментарій та визначити основні індикатори виміру торговельно-економічних відносин України із Канадою;
- проаналізувати потенціал зовнішньоторговельної діяльності Канади та визначити сучасні тенденції її розвитку;
- продіагностувати двосторонні торговельно економічні відносини між Україною та Канадою;
- оцінити фактори розвитку торговельно-економічного співробітництва України із Канадою
- обґрунтувати перспективні напрями торговельно-економічного співробітництва України із Канадою в рамках оновленої Угоди про вільну торгівлю.

Об'єктом дослідження є торговельно-економічні відносини між Україною та Канадою.

Предметом дослідження бакалаврської роботи є теоретико-методологічні основи та практичні механізми торговельно-економічного співробітництва України із Канадою.

Інформаційною базою дослідження слугували праці вітчизняних науковців та практиків у сфері розвитку торговельно-економічних відносин України із Канадою; нормативні документи двосторонніх та багатосторонніх економічних Угод; аналітичні матеріали та звіти міжнародних організацій, Міністерства економіки України, Посольства України в Канаді; статистичні дані міжнародних

баз даних; статистичні дані Державної служби статистики України, періодичні видання та відкриті Інтернет публікації, тощо.

Написання роботи базувалось на використанні наступних методів: поєднання історичного і логічного, аналізу та синтезу, узагальнення, систематизації, структурного аналізу, компаративного аналізу, контент-аналізу, SWOT та PESRLE аналізу та інші наукові методи.

Теоретична значимість дослідження проявляється у структуруванні та систематизації наукових підходів з питань розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою, що може бути покладено в основу подальшого наукового дискурсу.

Методологічна значимість роботи полягає у використанні широкого арсеналу методологічних інструментів, які допомагають якісніше провести аналітичну оцінку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою.

Практична значимість дослідження полягає у можливості використання українськими компаніями перспективних напрямів торговельно-економічного співробітництва для виходу на ринки Канади. Отримані результати також можуть бути використані державними органами, бізнес-структурами та науковими установами для розробки стратегій міжнародного економічного співробітництва.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 65 сторінках, у тому числі список використаних джерел з 51 найменувань, робота містить 19 рисунків та 13 таблиць.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КАНАДОЮ

1.1. Імперативи торговельно-економічного співробітництва України із Канадою

Соціально-економічний розвиток країн в умовах інтернаціоналізації господарського життя, поглиблення інтеграційних процесів, формування відкритості у зовнішньоекономічних відносинах, присутності на глобальних ринках та участь у розширених глобальних ланцюжках створення доданої вартості спонукають Уряди країн шукати нові форми взаємодії в системі міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля як одна із фундаментальних форм міжнародних економічних відносин представляє найбільший інтерес у побудові та реалізації механізму двосторонньої взаємодії та співпраці між країнами на глобальному товарному ринку, а торговельно-економічне співробітництво між країнами відіграє важливу роль у виході та закріпленні своїх позицій на глобальних ринках, підвищення рівня конкурентоспроможності країни, розширенні форм співробітництва.

Україна та Канада представляють особливий інтерес у різновекторному співробітництві. Так склалось історично, що ці дві країни об'єднує не тільки торгівля, а й міграція населення, розширення культурних та соціальних зв'язків, розбудова демократичних процесів. Сучасний вимір співробітництва між цими країнами проявляється у сфері торгівлі, міжнародного руху капіталів, міграції робочої сили, тісним зв'язкам у сфері науки, культури, інтеграційному об'єднанні. Однією із таких форм співробітництва є міжнародне стратегічне партнерство, яке сьогодні притаманне та юридично закріплено в правових нормах взаємодії двох країн. Механізм стратегічного партнерства є ширшим ніж геостратегічний

розвиток країн, формує більш стійкі інтеграційні, коопераційні зв'язки та виробничі відносини на національному та міжнародному рівнях.

Для розуміння теоретичних основ побудови економічних відносин між країнами необхідно визначити базують складові. Наша увага буде зосереджена на фундаментальній компоненті співробітництва – торговельних відносинах, що логічно дозволяє розкрити основні імперативи торговельно-економічного співробітництва України із Канадою.

Імперативи торговельно-економічного співробітництва України із Канадою розкриємо за наступними напрямками:

Перший охоплюватиме наукові теоретичні підходи іноземних авторів до сутнісних основ міжнародної торгівлі. *Другий* розкриватиме розуміння торговельних відносин Канади з іншими країнами, зокрема, із Україною. *Третій* напрям включатиме науковий дискурс вітчизняних авторів з проблематики міжнародної торгівлі та торговельних відносин України та Канади. *Четверта* імператива визначатиме принципи побудови двосторонніх відносин України із Канадою.

Теорії міжнародної торгівлі базуються на класичній, неокласичній фундаментальних економічних школах та сучасних альтернативних концепціях.

Зазначимо, що класична школа, починаючи від меркантилізму до теорії абсолютних та відносних переваг описувала важливість торговельних відносин між країнами, що робила їх економіки більш багатими за рахунок торговельного обміну на міжнародних ринках. Представники цієї школи Ф.Монкретьєн, П.Буагільбер, А.Сміт та Д.Рікардо заклали базові основи порівняльного аналізу експортних та імпорتنих товарів за вартісною ознакою та визначили позитивний вплив міжнародної торгівлі на економічний розвиток країни [13].

Неокласична школа продовжила розкривати вплив міжнародної торгівлі на розвиток країни, спираючись на співвідношення факторів виробництва. Модель Хекшера-Оліна та парадокс Леонт'єва в основу спеціалізації країни на відкритих ринках поклали співвідношення закладених у вартісну основу товарів праці та капіталомістких факторів виробництва.

І нарешті сучасний напрямок включає альтернативні концепції міжнародної торгівлі на основі реалізації наступних теоретичних підходів: моделі наукомісткої спеціалізації; теорії технологічного розриву; теорії життєвого циклу продукту; моделі економії на масштабах виробництва; концепції внутрішньогалузевої торгівлі; теорії конкурентних переваг. Отже, формуючи стратегії свого розвитку, країни мають можливість використовувати найбільш прийнятну їм альтернативну теорію.

Не дивлячись на широкий арсенал вибору теорій міжнародної торгівлі, науковці знаходяться в постійному пошуку нових рис торговельних відносин, які закладаються в сучасні стратегії міжнародного бізнесу та слугують орієнтиром виходу на нові глобальні ринки. Розглянемо нові акценти у теоретичному сприйнятті сучасних рис міжнародної торгівлі, що відображено в Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Внески зарубіжних авторів у теорію міжнародної торгівлі

Автори	Основний внесок у теорію або дослідження міжнародної торгівлі	Ключові праці
Karsten Mause, Andreas Polk	Політична економія лобістських каналів впливу та їх регулювання	K. Mause. A.Polk. (2023). <i>The Political Economy of Lobbying Channels of Influence and their Regulation</i>
<u>Xenia Matschke</u>	Включення політекономічних аспектів у нові моделі теорії торгівлі, які враховують внутрішньогалузеву торгівлю та різноманітність фірм	<u>Xenia Matschke</u> . (2021). Political Economy of Protection. <i>Economics and Finance</i> . 29 October 2021

Indian Statistical Institute Delhi	Виробництво фрагментовано по різних регіонах світу, що призводить до транскордонної торгівлі. Глобальні транснаціональні корпорації сприяють швидкому зростанню міжнародної торгівлі товарами за допомогою глобальних ланцюгів вартості	<i>Indian Statistical Institute Delhi (2024). GLOBAL VALUE CHAINS, A DEVELOPMENT PARADIGM? EVIDENCE FROM THE INDIAN EXPERIENCE.</i>
Zihao Li., Yue Wang., Tingting Bai	Врахування потенціалу цифрової торгівлі (ЦТ) на фоні загального глобального попиту на скорочення викидів та пом'якшення наслідків зміни клімату. дві мети Це дослідження дає нове розуміння досягнення подвійної мети - економічного зростання та захисту довкілля, пропонуючи цінні рекомендації для розробки політики.	Zihao Li., Yue Wang., Tingting Bai. (2025). International digital trade and synergetic control of pollution and carbon emissions: Theory and evidence based on a nonlinear framework. <i>Journal of Environmental Management</i>

Taylor Jaworski and Ian Keay	Вплив глобалізації на зростання та структуру індустріалізації призводить до більшої відкритості до міжнародної торгівлі галузей та регіонів, які зростають швидше	T. Jaworski, I. Keay (2020). <i>Openness to Trade and the Spread of Industrialization: Evidence from Canada during the First Era of Globalization</i> . NBER
------------------------------	---	--

Джерело: Складено автором за матеріалами [41, 50, 36, 51, 46]

Наведена в Таблиці систематизація нових підходів авторів виділяє зміну акцентів у традиційних поглядах на роль міжнародної торгівлі. Так, Karsten Mause, Andreas Polk розглядають політекономічний аспект як елемент державного регулювання, що лобіює за допомогою міжнародної політики, тарифів місце країни на глобальних ринках [41].

Xenia Matschke спирається на внутрішньогалузеву торгівлю та добавляє політекономічний аспект впливу міжнародної політики на розвиток торговельних відносин. Науковці Індійського статистичного інституту в Делі визначають міжнародну торгівлю як сформовані глобальні ланцюги вартості [50]. Таким чином, виробничий процес є фрагментований і представлений у різних регіонах світу. Отже, міжнародна торгівля виходить на транскордонні виміри і швидко розвивається завдяки багатонаціональним компаніям та підприємствам. Торгівля товарами сьогодні не описується класичним підходом Рікардіанства. Вона все більше має справу із кінцевою продукцією. Так, якщо в 2013 році за Звітом СОТ частка проміжних товарів складала понад 50% експорту і 60% імпорту в Азії, в 2020 році вже понад 50% міжнародної торгівлі здійснювалось через Глобальні географічні центри виробництва кінцевими товарами.

Ряд науковців, особливо представників Азійського регіону, таких, як Zihao Li., Yue Wang., Tingting Bai виділяють вплив розвитку цифрової економіки на прискорення економічного розвитку і міжнародної торгівлі [51]. Пояснюють вони також зв'язок незворотності переходу на цифрову торгівлю відповідно до

глобального попиту, який ставить перед країнами задачі, спрямовані на зменшення викидів, пом'якшення наслідків зміни клімату в сучасних умовах. Стрибоподібний ефект розвитку демонструють високорозвинені країни, з низьким рівнем або відсутністю торговельних бар'єрів. Емерджентні економіки з недостатньо розвинутою цифровою інфраструктурою та високими торговими бар'єрами не відчувають значний вплив сучасних вимог глобального попиту на перехід до цифрової торгівлі. Прискорити ці процеси можна за допомогою державного регулювання торговельних відносин в країнах, що розвиваються та з ринками, що формуються за допомогою прийняття більш жорсткого та вимогливого екологічного законодавства. Отже, міжнародна торгівля за цим підходом стимулює не тільки економічне зростання, а дозволяє захищати довкілля та будувати нові контури зеленої економіки.

Частина науковців таких, як Taylor Jaworski and Ian Keay зосереджує свою увагу на впливі глобалізаційних процесів на зростання регіонів та зміну структури міжнародної торгівлі [46]. Зокрема, вони доводять кількісними методиками, що більш відкриті до світової торгівлі регіони та галузі зростають швидше. Отже, глобалізація впливає на регіональну індустріалізацію та змінює структуру міжнародної торгівлі. На глобальний ринок виходять країни Глобального Півдня такі, як Китай, Індія.

Охарактеризуємо другий напрям теоретичного дискурсу, пов'язаного безпосередньо із формуванням міжнародних торгових відносин Канади на глобальному ринку (Див. Табл.1.2.).

Таблиця 1.2 - Дослідження зарубіжними авторами торговельно-економічних відносин Канади

Автори	Основний внесок у дослідження	Ключові праці
Stephen J. Redding	Спеціаліст з міжнародної торгівлі та економіки регіонів, досліджував вплив	Redding, S. J. (2011). <i>Theories of Heterogeneous Firms and Trade</i>

	глобалізації на Канаду. Спирався на Гравітаційну модель торгівлі, взаємодоповнюваності між експортом та впровадженням технологій	
W. Max Corden	Відомий за аналізом тарифної політики та ефектів торговельної лібералізації в Канаді.	Corden, W. M. (1997). <i>Trade Policy and Economic Welfare</i>
Michael Hart	Аналізував регіональні аспекти міжнародної торгівлі Канади, зокрема провінційні особливості.	Hart, M. (1993). <i>Canadian Regional Development</i>
Michael Hart, Bill Dymond,	Визначав місце Канади в новому глобальному порядку і використовував її порівняльні переваги в ньому.	Dymond, Bill; Hart, Michael. (2003). <i>Canada and the Global Challenge: Finding a Place to Stand</i>
David J. McFetridge	Спеціаліст із макроекономіки та торговельної політики Канади, вивчав вплив світових ринків. Взаємодія та наслідки промислової політики Канади в Сполучених Штатах	McFetridge, D. J. (1985). <i>Economics of Industrial Policy and Strategy</i>

Richard G. Harris	Відомий економіст, вивчав структурні зміни в економіці Канади через міжнародну торгівлю.	Harris, R. G. (2015). <i>Trade, Industrial Policy, and International Competition</i>
-------------------	--	--

Джерело: Складено автором за матеріалами [43, 44, 34, 39, 35, 42, 45]

Узагальнюючи відомі наукові праці зарубіжних економістів-міжнародників про Канаду слід виділити наступне:

- Виділяється аспект просторової економіки та її вплив на багатосторонні міжнародні економічні відносини;
- Торговельна політика розвинених країн таких, як Канада, суттєво впливає на міжнародну торгівлю на глобальних ринках;
- Сучасна макроекономіка Канади демонструє вплив на її торговельні відносини;
- Торговельна політика за допомогою прийнятих торговельних Угод між країнами, зокрема, між Канадою та Україною, формує нові інтеграційні зв'язки між країнами;
- Промислова політика, пов'язана із розвитком Багатонаціональних компаній (БНК) впливає на результативність міжнародної торгівлі країни;
- Внутрішні економічні процеси в країні впливають на конкурентоспроможність на глобальних ринках.

Розглянемо третій напрямок теоретичних підходів до торговельно-економічного співробітництва України із Канадою, який базується на наукових дослідженнях вітчизняних авторів. Тут слід відмітити ряд науковців таких, як: І.Бураковський, В. Геєць, В.Сіденко, В.Суторміна, М.Рахман [13, 17], авторський колектив монографії “Україна – Канада: сучасні наукові студії” - М. Бессонова, К. Гнедько, Л.Маковецька, І.Братко [31], які розглядали різні аспекти співробітництва між Україною та Канадою, з точки зору соціально-економічного взаємодії, стратегічного партнерства, механізму реалізації зовнішньоекономічних відносин, реалізацію Угоди про вільну торгівлю, історичних вимірів канадознавства, розвитку культурно-освітніх студій, міграції населення, міжнародного

інвестування та багато інших. Таким чином, можна констатувати постійний інтерес до різновекторного співробітництва між Україною та Канадою у вітчизняному науковому дискурсі.

Четвертим імперативом співробітництва України та Канади нами було виділено принципи, на яких побудовано двосторонні торговельні відносини України з Канадою.

1. *Взаємна вигода* дозволяє будувати відносини на засадах win-win, коли дві країни можуть отримувати вигоду від економічного співробітництва, розширюють свою присутність на ринках і стимулюють економічний розвиток.

2. *Рівність і недискримінація* формує рівні умови доступу до товарних ринків, створює позитивні очікування у інвесторів, забезпечує відсутність дискримінації за національною ознакою.

3. *Відкритість і прозорість* реалізується шляхом прийняття єдиних стандартів, вимог до торгівлі, технічних регламентів та інформує суспільство про напрями співробітництва. Важливу роль відіграє при реалізації принципу дотримання прийнятих прозорих процедур митного контролю для товарів та послуг, вдосконалення регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

4. *Дотримання міжнародних норм і стандартів* враховує положення спільної Угоди про вільну торгівлю (CUFTA), зобов'язує дві сторони виконувати міжнародні договори, зокрема, правила Світової організації торгівлі. Актуальним також є захист прав інтелектуальної власності.

5. *Підтримка сталого розвитку* забезпечує дотримання загальноприйнятих торговельних практик, які не шкодять навколишньому середовищу, сприяють соціальній відповідальності бізнесу, дотримуються основ сталого розвитку, стимулюють побудову зеленої економіки та споживання екологічно безпечних товарів.

6. *Гнучкість і адаптивність* дозволяє швидко та вчасно реагувати на виклики ринкової економіки, її кон'юнктурні коливання, геополітичні зміни та економічні кризи і шоки. В цих умовах країни відкриті до перегляду умов співпраці з обох сторін.

7. *Сприяння інвестиціям та інноваціям* стимулює інвестиційну активність з обох країн, захищає інвесторів, забезпечує сприятливі умови виходу на зарубіжні ринки. Важливою складовою реалізації цього принципу є підтримка співробітництва у сфері інновацій та новітніх технологій.

8. *Взаємна довіра і партнерство* забезпечує формування довірчих відносин між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, державою, міжнародними організаціями. Створення наукових, консультативних та дорадчих інституцій, студій підтримує постійний діалог з питань розвитку міжнародної торгівлі, допомагає вирішувати спірні питання.

Отже, розглянуті імперативи торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою виділили нові підходи у трактуванні теорії міжнародної торгівлі, продемонстрували оновлення змісту співпраці відповідно до нових практик та вимог, які з'явилися на товарних ринках, визначили стійкий інтерес з боку вітчизняних наукових досліджень та систематизували вісім принципів авторського бачення двосторонніх торговельно-економічних відносин.

1.2. Еволюція розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою

Важливу роль у розумінні стану співробітництва між країнами відіграє аналіз основних етапів розвитку двосторонніх міжнародних економічних відносин між країнами, які дають в історичному ракурсі характеристику основних подій співпраці, визначають ключові напрями розвитку взаємного співробітництва. Для характеристики еволюційного розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою скористаємось методом поєднання історичного та логічного.

Варто відмітити, що дружні стосунки між Україною та Канадою були притаманні ще за часів існування Радянського Союзу. Новий етап і започаткування цих відносин можна сказати розпочався, коли Україна здобула свою незалежність

в 1991 році. Саме Канада стала однією із перших високорозвинених країн, яка після Всеукраїнського референдуму в грудні 1991 року визнала Україну як незалежну державу. В першу чергу це було обумовлено не тільки наявними довгими дружніми стосунками, а вагомою роллю української діаспори, яка проживає на території Канади і відграє активну роль у формуванні її політики на міжнародній арені. З цього періоду започатковується створення нормативно-договірної бази співпраці між Україною та Канадою, що характеризує *перший етап* двосторонніх відносин (Див. Рис. 1.2).

Прийнята в 1994 році “Спільна Декларація про особливе партнерство між Україною та Канадою” [23] закріпила специфічний статус відносин між двома державами і продовжила двосторонні відносини в заданих параметрах особливого партнерства. Вважаємо це був *другий етап* співробітництва двох країн. Цим документом Канада визнала територіальну цілісність України, її незалежність та суверенітет у прийнятті рішень та визначенні соціально-економічного розвитку, що відповідає в повній мірі цільовим орієнтирам демократичного розвитку самої Канади.

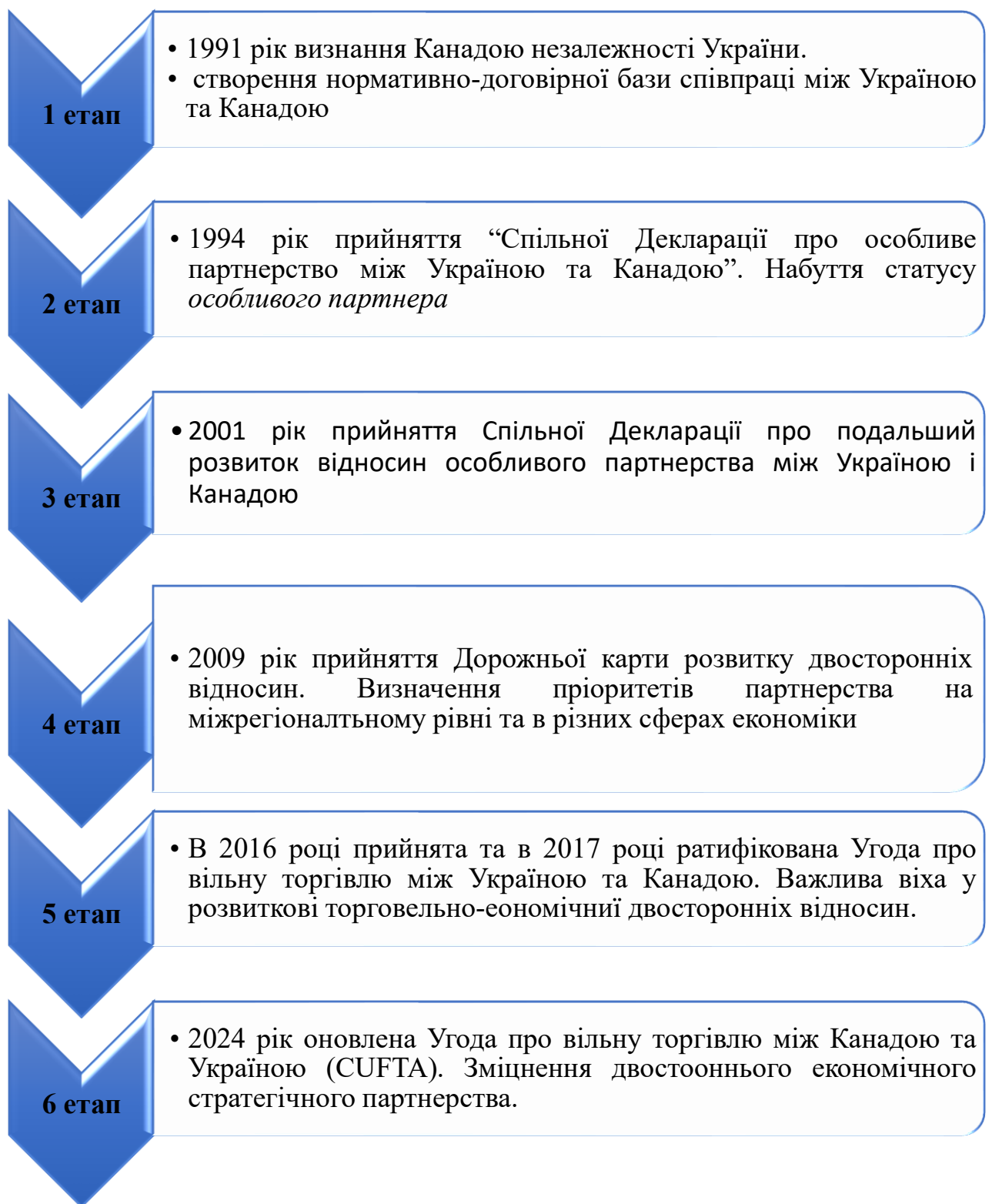

Рисунок 1.1 – Етапи розвитку двосторонніх міжнародних відносин між Україною та Канадою за період з 1991 по 2025 роки

Джерело: складено автором за матеріалами [2, 5, 6, 7, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30]

Декларація 1991 року розкривала можливість будувати двосторонні відносини на рівні контактів у торговельній сфері в усіх галузях економіки, в культурній, науковій, політичній, безпековій сферах та за напрямом охорони зовнішнього середовища. Особливістю цього документу було визнання Канадою відмови України від користування ядерною зброєю. Отже, перший етап заклав правові основи торговельно-економічних відносин між Україною а Канадою, закріпив статус без'ядерної держави.

Наступний *третій* етап розпочався із прийняттям в 2001 році Спільної Декларації про подальший розвиток відносин особливого партнерства між Україною і Канадою [15]. Цей документ визнав статус України як *особливого партнера*. Загалом Україна продовжувала в межах дії цієї Декларації розвивати свої міжнародні відносини за основними напрямками, що дають можливість розширювати торговельно-економічні відносини, але вже не вказувалось про без'ядерний статус, оскільки актуальні було втрачено. Україна до 2001 року вже існувала як без'ядерна держава.

Серед основних пріоритетів розвитку двосторонніх відносин були наступні сфери міжнародної безпеки, політична сфера, економічні відносини, партнерство на міжрегіональному рівні, ефективність управління, підтримка реформ в аграрному секторі, технічна допомога, підтримка у ліквідації наслідків від Чорнобильської катастрофи та відповідно захист навколишнього середовища. Область торговельно-економічних відносин характеризувалась зобов'язаннями, які Україна мала виконувати для підготовки вступу до Світової організації торгівлі (СОТ) та після її вступу. Тобто, цей період заклав саме вагомі підвалини у розбудову ринкових умов для зовнішньоторговельної діяльності.

Четвертий етап в еволюційному розвитку торговельно-економічних відносин України із Канадою розпочався, на нашу думку, в 2009 році і був пов'язаний з прийняттям у вересні 2009 року -Дорожньої карти [37]. Можна сказати, що це був дороговказ у визначенні пріоритетів співробітництва. Основні напрями пріоритетів представлені на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 - Напрями “Дорожньої карти” двостороннього співробітництва України та Канади (2009р.)

Джерело: Складено автором за матеріалами [37]

Серед виділених пріоритетів слід звернути увагу на допомогу з боку Канади, яка надавалась із двох джерел: офіційна з боку держави та допомога канадських громад, в яких проживають представники української діаспори. Офіційна допомога з боку держави особливо була цінною, після трагедії на Чорнобильській АЕС. Тоді Канада реалізувала державну програму підтримки під назвою «Укриття», що допомогло в побудові укриття на зруйнованій частині атомної станції в Чорнобилі. Канадійська громада українського походження в цей час надала велику кількість гуманітарної допомоги.

В 2014 році двосторонні відносини між Україною та Канадою були сфокусовані на підтримці територіальної цілісності України. Уряд Канади доєднався до прийняття санкцій проти Росії та всіляко підтримував суспільно-політичні та економічні відносини. Допомога, надана Канадою як важливого

донора української економіки була спрямована на реалізацію демократичних реформ, підтримку розвитку торговельно-економічних відносин.

Проте слід зазначити, що не дивлячись на всеохоплюючі напрями міжнародного співробітництва між Україною та Канадою, вони частково носили ситуативний, фрагментарний характер, як реакція на певні негативні події та виклики, з якими стикалась українська економіка.

Новий *п'ятий етап* у формуванні стійких міжнародних відносин з поглибленням саме торгівельної співпраці, на нашу думку, розпочався в 2016 році, коли 11 липня була підписана Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Це надало нових перспектив у довгострокових двосторонніх торговельно-економічних відносин України із Канадою. Сьогодні цей етап розширено новими підходами у торговельній сфері, що відобразилося у модернізації та вдосконаленні Угоди та підписанні в новому форматі в 2024 році. На нашу думку варто віднести сучасний період до *шостого етапу* співробітництва між Україною та Канадою.

Проведемо кількісний аналіз підписаних документів в рамках двостороннього співробітництва за період з 1991 року по теперішній час 2025 рік, що відображено в Табл.1.3.

Таблиця 1.3 – Результативність співробітництва за періодами та взаємодією на рівні груп

Період	Група А на рівні Президента України та Генерал- губернатора, Прем'єр- міністра України й Канади;	Група Б на рівні Голови Верховної Ради України та Спікерів Палати громад і Сенату Парламенту Канади	Група В на рівні керівників зовнішньо політичних відомств України та Канади	Підписані документи
1991-1998	8	2	5	40 документів, що покладені в основу

				економічного співробітництва
7.07.1992	1			Декларація про економічне співробітництво між Україною і Канадою
31.03.1994	1			Угода між Україною та Урядом Канади про торговельні та комерційні відносини
24.10.1994		1		Угода про дружбу і співробітництво між Україною і Канадою
24.10.1994	1			Угода між Урядом України і Урядом Канади про сприяння та захист інвестицій
24.10.1994	1			Угода між Урядом України і Урядом Канади про економічне співробітництво
2000-2006	3	1	10	7 документів
05.12.2001				Спільну декларацію про подальший розвиток відносин особливого партнерства між Україною і Канадою
2007-2018	13	3	18	Продуктивна стадія, підписано 5 документів, зокрема:
24.09.2009	1			Дорожня карта українсько-канадських відносин
11.07.2016	1			Угоду про вільну торгівлю

03.04.2017	1			Домовленість про оборонне співробітництво між Міністерством оборони України та Міністерством національної оборони Канади і Збройними силами Канади
2018-2023	6			Зустрічі Прем'єр-міністра Канади Джастіна Трюдо з Президентом України Зеленським В.
24.02.2024	1			Угода про безпеку між Україною та Канадою (діє на 10 років)
01.07.2024	1			Модернізована Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою (CUFTA)
16.06.2024				Спільне комюніке про мирну рамку. Саміт миру для України
30–31 жовтня 2024		1		Монреальська обіцянка щодо повернення полонених та депортованих осіб. Міністерська конференція щодо людського виміру 10-пунктової мирної формули України
02.03.2025	1			Спільна заява щодо підтримки України

Джерело: складено автором за матеріалами [7, 14, 25, 31]

Аналіз результативності зовнішньоекономічного та політичного співробітництва України та Канади демонструє найбільш продуктивний період з 2007 по 2025 роки, коли було підписано базові документи не тільки політичної співпраці, а й зовнішньоекономічного співробітництва. Саме в цей період Україна

закріпила за Канадою статус стратегічного партнерства, прийняла Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою та модернізувала її в 2024 році під час воєнних дій на території України.

Отже, визначені віхи у розвиткові міжнародних взаємовідносин характеризуються на початку співпраці загальне визнання незалежності України Канадою, висока зацікавленість у закладення основ майбутніх двосторонніх відносин, активність у період з 1991 по 2000 роки. Аналіз підписаних кількісних документів в період з 2000 по 2007 рік характеризується проявом деякої ситуативності у проведенні зустрічей. Найбільш активним став період з 2007 до теперішнього часу, на який припадають найбільш фундаментальні з точки зору розвитку торговельно-економічного співробітництва документи, зокрема, базова Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною та її модернізація.

1.3. Методологічний інструментарій та індикатори виміру торговельно-економічних відносин України із Канадою

Проведення комплексного аналітичного дослідження торговельно-економічних відносин між країнами в системі міжнародних економічних відносин передбачає використання універсальних та специфічних методологічних інструментів, які дозволяють різнобічно охопити досліджувану тематику, визначити її основні проблемні зони та комплексно оцінити розвиток в майбутній перспективі.

Торговельно-економічні відносини, які складаються між країнами на глобальних ринках у міжнародному бізнес-середовищі потребують застосування загальноприйнятих методик, які дозволять сформувати узагальнююче бачення розвитку міжнародної торгівлі між країнами, виділять основні проблеми, що допоможе прийняти ефективні рішення щодо регулювання цих процесів та слугуватиме орієнтиром для прийняття бізнес рішень суб'єктами

зовнішньоторговельної діяльності на ринках під час започаткування та реалізації стратегій розвитку компаній.

Сучасний динамічний розвиток дозволяє державі, бізнесу міжнародним організаціям використовувати великий арсенал методологічних підходів у дослідження стану торговельних відносин між країнами на відкритих ринках. Виділимо найбільш важливі та результативні, на наш погляд. До них слід віднести універсальні методи аналізу, а саме, SWOT -аналіз та PESTLE -аналіз. Ці два методологічні інструменти з різних сторін характеризують будь який об'єкт дослідження.

Використання SWOT - аналізу наочно демонструє чотири сторони торговельно-економічних відносин між країнами, які представлені в матриці SWOT – аналізу в Табл. 1.4. Основна увага приділяється характеристиці та виокремленню внутрішнього аналізу стану розвитку країни, її законодавчого забезпечення, напрацьованих нормативно-правових умов проведення торгівельних операцій, визначення сильних та слабких сторін потенціалу країни, передумов історичного розвитку взаємовідносин між країнами. Це фіксується в 1 та 2 квадранті матриці.

Таблиця 1.4 – Матриця SWOT - аналізу

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1	2
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
3	4

Одночасно другим напрямом дослідження, який охоплює SWOT – аналіз є визначення впливу зовнішнього середовища, за допомогою якого можна оцінити майбутні перспективи у розвитку торговельно-економічних відносин, визначити виклики та загрози, які в майбутньому можуть спричинити погіршення стосунків між країнами, викликати турбулентні коливання на товарних ринках. Ця інформація заноситься в 3 та 4 квадрант матриці. Таким чином, дослідник може

побачити узагальнюючі результати проведеного внутрішнього та зовнішнього аналізу.

Розвиток міжнародних економічних відносин та їх прояв в міжнародній торгівлі відчуває вплив зовнішніх факторів, які допомагає оцінити метод PESTLE аналізу. Рекомендовано результати такого аналізу представляти у вигляді структурованої таблиці, макет якої представлено в Таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 - PESTLE аналіз

Фактор	Опис впливу	Бал (1-5)
Політичні (Political)		
Економічні (Economic)		
Соціальні (Social)		
Технологічні (Technological)		
Юридичні (Legal)		
Екологічні (Environmental)		

Перевагами проведення такого аналізу є відображення впливу наступних факторів: політичного, економічного, соціального, технологічного, юридичного, екологічного. Політичний фактор описує політичні рішення держави, її урядів. Економічний фактор визначає основні процеси, що відбуваються на глобальних ринках. Соціальний фактор характеризує вплив основних соціальних подій, які описують поведінкові особливості споживачів, різні соціальні зміни в країні. Технологічний фактор пов'язаний із інноваційним розвитком та впровадженням новітніх технологій, впливом цифровізації економіки. Екологічний фактор сьогодні виступає важливим чинником впровадження зелених технологій, захисту

довкілля, пропагування заощадливого споживання, зміни клімату, забезпечення країни альтернативними джерелами виробництва електроенергії.

Отже, ці два універсальні методи дослідження дозволяють з різних сторін оцінити вплив факторів на розвиток торговельно-економічних відносин між країнами.

Важливим у проведенні статистичного аналізу є розрахунок кількісних та якісних показників, які розкривають стан розвитку торговельних відносин між країнами і виступають основними індикаторами для орієнтації при прийнятті управлінських та регуляторних рішень щодо вдосконалення торговельних процесів та поглиблення співробітництва між країнами. До кількісних показників слід віднести динаміку обсягів експорту та імпорту товарів та послуг між країнами, обсяги зовнішньоторговельного обороту, динаміка експорту та імпорту у розрізі торгових груп. Кількісно-якісним показником є сальдо зовнішньоторговельної діяльності.

Якісні показники характеризують швидкість зростання або падіння експортно-імпоротної діяльності країни. Саме вони дозволяють виявити основні тенденції розвитку на товарному ринку. До них слід віднести розрахунок темпів росту експорту та імпорту по рокам, темпи приросту експорту та імпорту по рокам. Основні індикатори оцінки зовнішньоторговельної діяльності країни систематизовано в Таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 - Основні індикатори оцінки зовнішньоторговельної діяльності країни [13]

Назва показнику	формула	Характеристика складових
1. Темпи росту		
1.1. Темпи росту експорту	$T_{p.e.} = E_{з.р.} / E_{б.р.} * 100\%$	$T_{p.e.}$ – темпи росту експорту; $E_{з.р.}$ – обсяг експорту в звітному році; $E_{б.р.}$ – обсяг експорту в базисному році.
1.2. Темпи росту імпорту	$T_{p.i.} = I_{з.р.} / I_{б.р.} * 100\%$	$T_{p.i.}$ – темпи росту імпорту;

		$I_{з.р.}$ – обсяг імпорту в звітному році; $I_{б.р.}$ – обсяг імпорту в базисному році
1.3. Темпи росту зовнішньоторговельного обігу	$T_{р.зт.об.} = \frac{ЗТО_{з.р.}}{ЗТО_{б.р.}} \cdot 100\%$	$T_{р.зт.об.}$ – темпи росту зовнішньоторговельного обігу; $ЗТО_{з.р.}$ – обсяг зовнішньоторговельного обігу за звітний рік; $ЗТО_{б.р.}$ – обсяг зовнішньоторговельного обігу за базисний рік
2. Темпи приросту		
2.1. Темпи приросту експорту	$T_{пр.е.} = T_{р.е.} - 100\%$	$T_{пр.е.}$ – темпи приросту експорту; $T_{р.е.}$ – темпи росту експорту за звітний рік;
2.2. Темпи приросту імпорту	$T_{пр.і.} = T_{р.і.} - 100\%$	$T_{пр.і.}$ – темпи приросту імпорту; $T_{р.і.}$ – темпи росту імпорту за звітний рік;
2.3. Темпи приросту зовнішньоторговельного обігу	$T_{пр.зто} = T_{р.зто} - 100\%$	$T_{пр.зто}$ – темпи приросту зовнішньоторговельного обігу $T_{р.зто.}$ – темпи зовнішньоторговельного обігу за звітний рік

Оцінювання відкритості економіки на глобальних ринках можна провести за допомогою розрахунку експортної квоти, яка розраховується за формулою 1.1

$$q_{\text{exp}} = \frac{Q_{\text{exp}}}{Y} \cdot 100\% \quad (1.1)$$

де Q_{exp} - обсяг експорту; Y - обсяг ВВП країни

Залежність країн від глобальних ринків дозволяє оцінити імпортна квота, розрахунок якої проводиться за формулою 1.2.

$$q_{imp} = \frac{Q_{imp}}{Y} \cdot 100\% \quad (1.2)$$

де Q_{imp} - обсяг імпорту; Y - обсяг ВВП країни

Аналіз розрахованих квот в динаміці за визначений період дозволяє виявити тенденції розвитку країн на глобальних ринках.

Експортні та імпорتنі квоти передують проведенню якісного дослідження для визначення частки країни по експорту та імпорту на світових ринках серед основних торгових партнерів. Можна відмітити, що ці три відносні показники є доволі значимими для проведення комплексного дослідження і визначення позиціонування країн серед інших торгових партнерів за позиціями експорту та імпорту (Див. Рис.1.3).

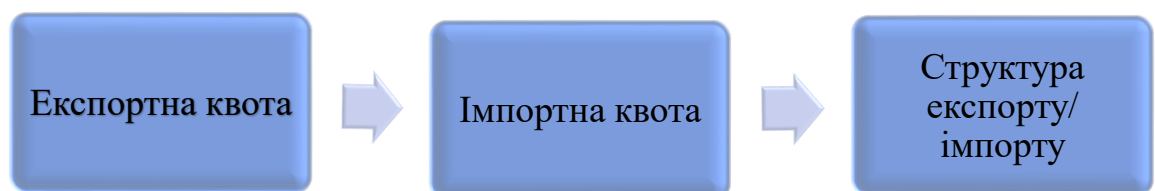

Рисунок 1.3 – Якісні показники оцінки міжнародної торгівлі

Джерело: складено автором за матеріалами [13]

Показник структури експорту та імпорту рекомендовано розраховувати у географічному розрізі (за країнами світу), у товарному розрізі (за часткою товарних груп на ринку).

Одночасний аналіз зміни структури в динаміці протягом деякого періоду час слід розраховувати за допомогою показника структурної динаміки розвитку міжнародної торгівлі.

Отже, узагальнюючи наявний арсенал методологічних підходів дослідження процесів міжнародної торгівлі, слід використовувати різні методи

аналізу, серед яких дієвим є SWOT аналіз, PESTLE аналіз, розраховувати кількісні та якісні показники, які слугують індикаторами оцінки розвитку торговельно-економічних відноси між країнами.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КАНАДОЮ

2.1. Аналіз потенціалу зовнішньоторговельної діяльності Канади та сучасні тенденції її розвитку

Розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин посідає чільне місце в системі міжнародних економічних відносин та співробітництва між двома країнами на глобальних ринках. Зовнішньоторговельні відносини складаються із торгівлі товарами та послугами цих двох країн. В цьому розділі проаналізуємо потенціал зовнішньоторговельної діяльності Канади, її сучасний стан розвитку торгівлі товарами та виявимо його основні тенденції.

Розвиток двосторонніх відносин між країнами базується на потенціалі обох країн. Економічний потенціал включає можливості країни у забезпеченні трудовими, фінансовими, природно-економічними ресурсами, наявним капіталом, які можуть використовуватись для її розвитку. Важливою складовою загального потенціалу країни є її експортно-імпортний потенціал, що покладено в основу реалізації торговельної діяльності на глобальних ринках, заключенні зовнішньоторговельних угод із суб'єктами господарювання на зовнішніх відкритих ринках.

Для проведення аналізу скористаємось методологічним інструментарієм, описаним в попередньому розділі, основними кількісними та якісними показниками розвитку міжнародної торгівлі товарами та послугами Канади на глобальних ринках.

Канада відноситься до економічно розвинутих країн, що підтверджується її великими обсягами експортних потоків на глобальному товарному ринку. Проаналізуємо динаміку зміни експорту за довгостроковий період, що відображено на Рис.2.1.

Рисунок 2.1 - Динаміка експорту товарів та послуг Канади за 2015-2023 роки

Джерело: побудовано автором за матеріалами [49]

Я видно на рис.2.1. за період з 2015 по 2023 роки спостерігається стійка тенденція до зростання експорту з 495,74 млрд дол США до 714, 92 млрд дол США. Протягом досліджуваного періоду були спади в 2016 р. до 481,35 млрд дол США та в 2020 році на 13,5% порівняно з попереднім роком до 487,99 млрд дол США. Проте вони мали характер кон'юнктурних коливань, сформувались під впливом пандемії COVID-19 і загалом не змінили загальний тренд експортних позицій країни на глобальних ринках. Після 2020 року економіка Канади відновилась і демонструвала стрімке зростання.

Наступним показником зовнішньоторговельного потенціалу країни є її імпортна діяльність на ринку (Див. Рис. 2.2). Лінія тренду за довгостроковий період з 2015 по 2023 роки є зростаючою. Так, в 2015 році імпорт Канади складав 534,11 млрд дол США, а в 2023 році він зріс до 724,65 млрд дол США на 1, 35 рази. В 2016 та 2020 роках спостерігалось невелике зменшення до 517 млрд дол США та 524,457 млрд дол США на 11%, що пояснюється зниженням сукупного споживчого попиту на глобальних ринках та наслідками COVID-19. В 2021 році економіка Канади поступово відновилась і продемонструвала зростання та активізацію імпоротної діяльності. Отже, попит на імпортну продукцію Канади на глобальних ринках є

високим та показує стійкі тенденції до зростання, що є свідченням високої конкурентоспроможності канадських товарів.

Рисунок 2.2 - Динаміка імпорту товарів та послуг Канади за 2015-2023 роки
Джерело: побудовано автором за матеріалами [49]

Проведемо аналіз зміни якісних показників експортної та імпорتنної зовнішньоторговельної діяльності Канади Для цього розрахуємо її темпи росту та приросту. Проведений аналіз , що представлено в Табл 2.1.

Таблица 2.1 - Темпи росту та приросту експорту Канаду в 2016-2023 роках (%)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Темп росту експорту	97,10	1,05	1,13	1,14	0,98	1,26	1,48	1,44
Темп приросту експорту	-	-	-	-	-	-	-	-
	2,90	98,95	98,87	98,86	99,02	98,74	98,52	98,56

Джерело: розраховано автором за матеріалами [49]

Темпи росту експорту за досліджуваний період характеризуються тенденцією до стабільного зростання. Порівняно з 2017 роком вони зросли на 39 відсоткових пункти в 2023 році і склали 44%. Аналіз показника темпів приросту відображає тенденцію до падіння та гальмування. Найбільше падіння відбулося в 2017 році порівняно із 2016 роком і склало майже 3%. В наступні періоди падіння

темпів приросту дещо загальмувалось і коливається в межах від 1,05% і в 2017 до 1,44% в 2023 році. Отже, можна констатувати хоча й падіння темпів приросту, що є негативною тенденцією, проте коливання є незначними і поступово стабілізуються.

На відміну від експорту темпи росту та приросту по імпорту Канади, розраховані нами та представлені на Рис. 2.3., демонструють стійку тенденцію до зростання, є більш високими порівняно із експортом. Імпорт зростає із темпами від 3,89% в 2017 році до 35,67% у 2023 році. Темпи приросту також були стабільними та високими в межах 3,89% в 2017 році до 35,67% в 2023 році. Окрім того, проявляється стійкий взаємозв'язок між цими показниками, що відображається їх синхронністю у зміні.

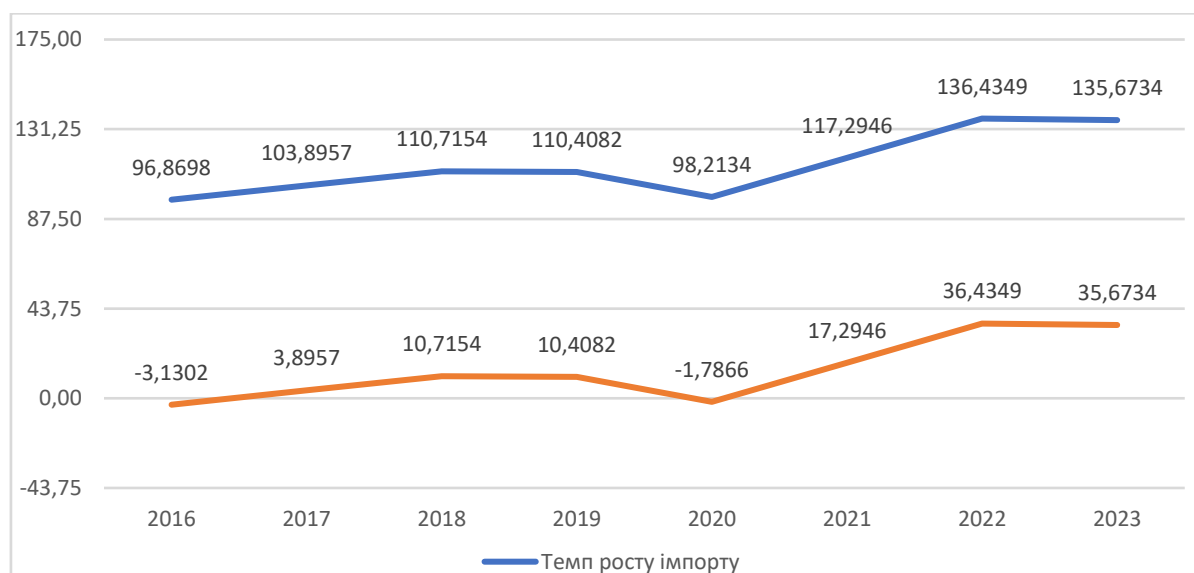

Рисунок 2.3 - Темпи росту та приросту імпорту Канади за 2016-2023 роки

Джерело: побудовано автором за матеріалами [49]

Узагальнюючим показником, який характеризує активність країни в торговельних відносинах на світових ринках є обсяги зовнішньоторговельного обороту. Не дивлячись на окремі періоди спаду в експортній та імпортній діяльності в довгостроковій перспективі на відкритих ринках Канада представлена зростанням показника зовнішньоторговельного обігу в 2015-2023 роках (Див. Рис. 2.4.).

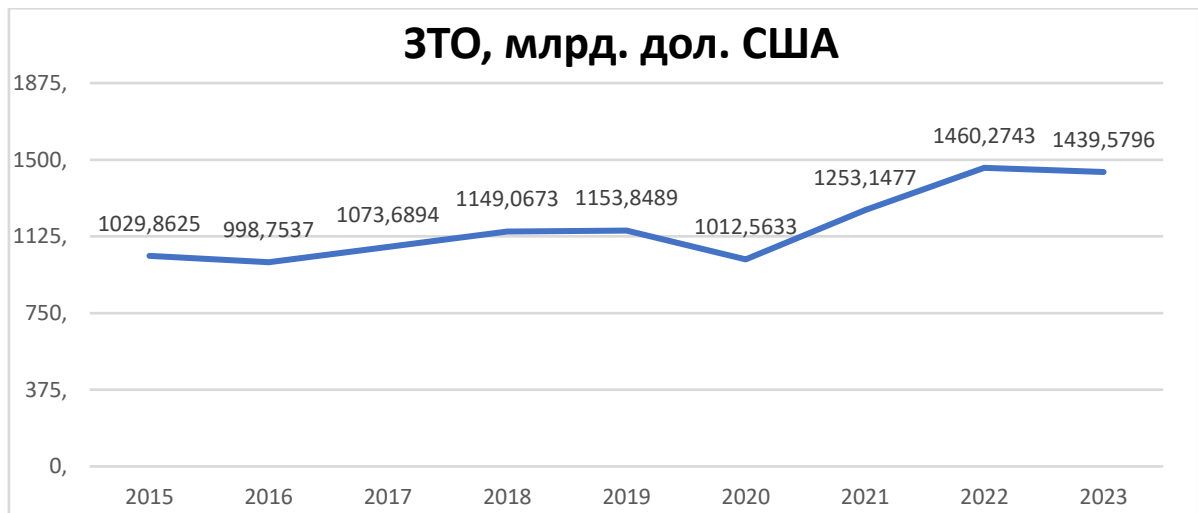

Рисунок 2.4 - Динаміка зовнішньоторговельного обігу в 2015-2023 роках

Джерело: побудовано автором за матеріалами [49]

Розраховані показники темпи росту та приросту зовнішньоторговельного обігу є достатньо високими. Так, починаючи з 2016 року, коли спостерігалось на 3,03%, в 2017 році темпи росту зросли на 4,25% і стабільно зростали протягом 2017-2023 років. Виключенням став лише 2020 рік, який зафіксував падіння і в темпах росту і в темпах приросту, що пов'язано із загальною активністю країн на світових ринках як наслідок пандемії COVID-19 (Див. Рис. 2.5).

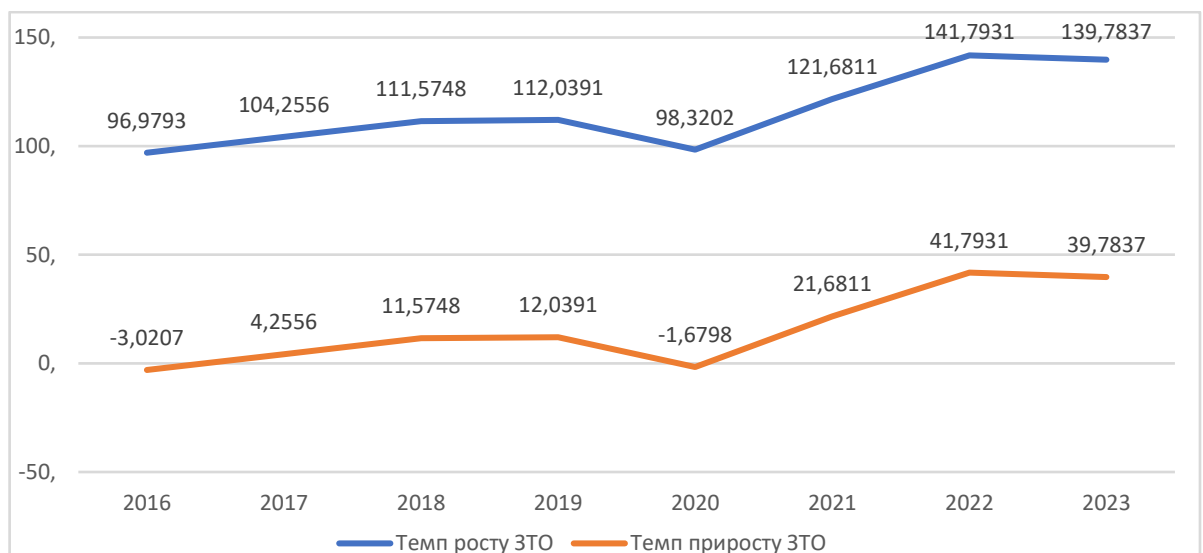

Рисунок 2.5 - Темпи росту та приросту ЗТО Канади в 2016-2023 роках

Джерело: розраховано автором за матеріалами [49]

Отже, узагальнюючи, можна сказати, що Канада активізує свій зовнішньоторговельний потенціал на світових ринках з високими темпами росту на рівні 41,7% та 39,7% в 2022-2023 роках. про активізацію міжнародної торгівлі Канади. Зростання відбувається переважно за рахунок випереджаючих показників темпів приросту експорту порівняно із імпортом в 2021-2022 роках. Вони склали по експорту 26% проти 17,29% по імпорту у 2021 році та відповідно 48% експорту проти 36,43% по імпорту в 2022 році. Економічна нестабільність на глобальних ринках в останні роки вплинула на деяке гальмування експортно-імпортних потоків із Канади, що проявилось у зменшення темпів росту та приросту. В цілому ж Канадські товари на глобальних ринках користуються попитом, який в сучасних умовах демонструє тенденцію до зростання.

Для розуміння ситуації, які товари на глобальних ринках купуються іншими країнами визначимо якісний показник структурної динаміки за експортом та імпортом (Див. Табл. 2.2.). Дані таблиці показують незмінність у товарних позиціях протягом 2022-2024 років по імпорту товарів, тобто не з'явилися нові товарні групи, які Канада імпортує. Весь товарний імпорт Канади постійно зростає.

Таблиця 2.2 - Обсяги товарного імпорту Канади за товарними групами в 2022-2024 роках (млн дол США) [47]

Товарні групи	022	023	024
Транспортні засоби, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та приладдя	0 644	2101	0377
Атомні реактори, котли, машини і механічні пристрої; їх частини	0 427	4266	2659
Електричні машини і обладнання та їх частини; звукозаписуючі та відтворювальні пристрої, телевізори	3 306	3000	2079
Палива мінеральні, олії мінеральні та продукти їх перегонки; бітумінозні речовини; мінеральні	4 970	8262	4609

Пластмаси та вироби з них	2 499	9314	9533
Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння, дорогоцінні метали, плаковані металами	8 980	9580	9182
Фармацевтична продукція	0 064	8939	8966
Прилади оптичні, фотографічні, кінематографічні, вимірювальні, контрольні, прецизійні, медичні або хірургічні	4507	5073	5627

При цьому в структурі товарного імпорту Канади в 2024 році (Див. Рис. 2.6.) домінують дві групи товарів – це транспортні засоби, їх частини та приладдя та атомні реактори, котли, машини і механічні пристрої, сумарна частка яких складає 50% (по 25% в кожній товарній групі). 17% належить електричним машинам і обладнанню, звуко записуючим та відтворювальним пристроям, телевізорам, які обслуговують сферу послуг та розважальну сервісну індустрію Канади, оскільки в країні дуже швидко розвивається сервісна індустрія, яка потребує якісного технологічного забезпечення. Четверту позицію по імпорту в Канаді займають палива мінеральні, олії мінеральні та продукти їх перегонки, їх частка складає 14%.

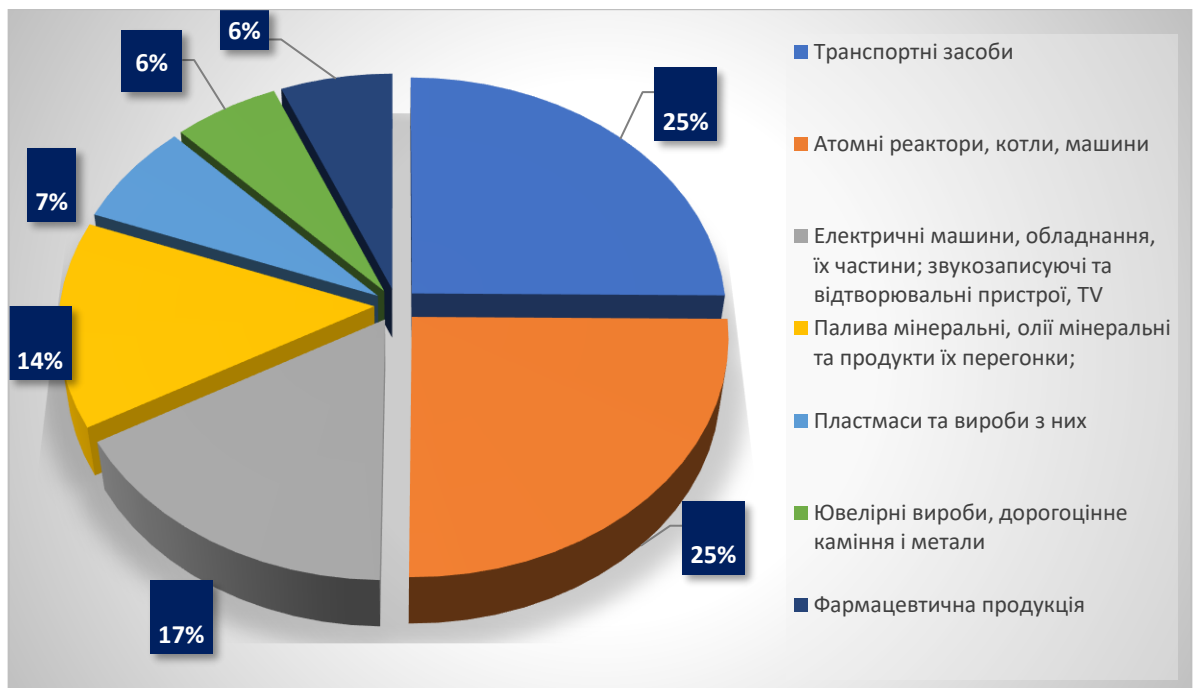

Рисунок 2.6 – Структура товарного імпорту Канади в 2024 році

Джерело: складено автором за матеріалами [47]

Таким чином, структурна динаміка товарного імпорту Канади відображає деяку стабільність та незмінність в основних товарних групах імпорту (Див. Рис.2.7).

Рисунок 2.7 – Структурна динаміка товарного імпорту Канади в 2022-2024 роках

Джерело: складено автором за матеріалами 47]

Водночас, спостерігається поступова зміна акцентів в сторону збільшення в 2024 році порівняно із 2022 роком продукції машинобудування та транспортних засобів. Це є свідченням високого попиту на технологічне обладнання. Варто відмітити поступове зростання імпорту електричних машин та їх обладнання, що свідчить про високий попит на продукцію сучасних інноваційних галузей економіки, які забезпечують охорону навколишнього середовища, є органічно вбудовуються у розвиток зеленої економіки. Тому, зрозуміли є скорочення імпорту пластмас з 5,02% у 2010 році до 3,45% у 2024 році І це є свідченням зміни внутрішньої політики Канади, спрямованої на виробництво екологічно чистих матеріалів.

Для визначення перспектив торговельно-економічного співробітництва для України важливим показником є структурна динаміка товарного експорту Канади, яка формує базовий елемент потенціалу Канади та її присутності на глобальних ринках (Див. Рис. 2.8).

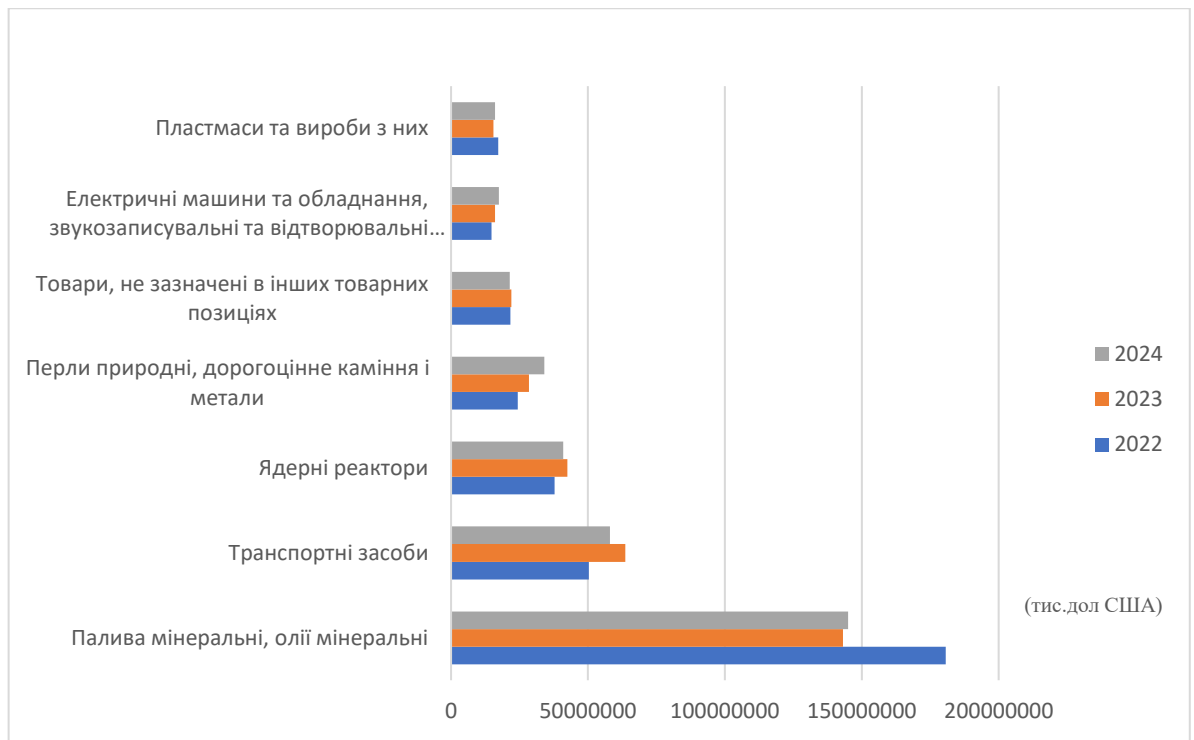

Рисунок 2.8 – Структурна динаміка товарного експорту Канади в 2022-2024 роках

Джерело: складено автором за матеріалами 47]

Аналіз структури в динаміці за три роки свідчить про суттєве зменшення частки у сегменті мінеральних палив та олії. Це можна пояснити коливаннями світових цін на глобальному ринку ресурсів. По інших позиціям експорту спостерігається нестійка динаміка падіння та зростання. Проте, якщо порівнювати із 2022 роком зріс експорт Канади на транспортні засоби, ядерні реактори, електричні машини. Потенціал цих галузей економіки Канади є досить високим і може бути використаний іншими країнами для поглиблення зовнішньоторговельних відносин.

Аналізуючи структуру експорту Канади (Див. 2.9) за товарними позиціями в 2024 році, слід констатувати, що левову частку, а саме, 52% складають мінеральні палива та олії, друга позиція із часткою 15% належить транспортним засобам і третє місце в структурі експорту посідають ядерні реактори – 11%. Частка високотехнологічних експортних товарів Канади таких, як електричні машини та обладнання, електроніки є недостатньо високою і складе 4%. Тому для зменшення

залежності від сировино орієнтованого експорту Канаді слід поступово переходити до розширення частки високотехнологічної продукції.

Рисунок 2.9 – Структура товарного експорту Канади в 2024 році

Джерело: складено автором за матеріалами [47]

Отже, загальний рівень експортно-імпоротної діяльності Канади на глобальних ринках є достатньо високим та стійким.

Як відомо, економіка Канади належить до високо розвинутих країн, де створення вартості в сфері послуг переважає над продукуванням її в товарному виробництві. Тому особливо цікавим є аналіз зміни динаміки структури послуг за експортом та імпортом, що відображено в Табл.2.3.

Таблиця 2.3 – Структура торгівлі послугами Канади в 2010, 2016 та 2024 роках, (%)

Напрями послуг	Види послуг	2010	2016	2024
Основні експортні послуги	Подорожі	22,55	24,82	28,17
	Транспорт	5,78	13,79	14,15
	Технічні	2,96	1,8128,17	0,32
	Усього:	31,29	40,42	42,64

Основні імпортні послуги	Подорожі	31,64	30,71	24,74
	Транспорт	24,15	22,12	16,13
	Технічні	0,21	0,82	1,24
	Усього:	56,00	53,65	42,11

Джерело: Складено автором за матеріалами [48]

Проведені розрахунки виявили, що Канада сьогодні розвивається з урахуванням світових трендів, а саме, постійно зростаючого попиту на послуги. Найбільше на глобальних риках Канада експортує послуги, пов'язані із подорожами, їх частка неухильно зростає з 2010 року і є найбільшою в структурі експорту послуг. В 2024 році вона склала 28,17%, а за період з 2010 року зросла на 5,62 відсоткових пункти. Активним попитом також користуються транспортні послуги із часткою 14,15% в 2024 році, які порівняно з 2010 роком стрімко зросли в 2,45 рази з 5,78% до 14,15% і посіли другу позицію. Перш за все це пояснюється розвитком нових логістичних маршрутів, заключенням зовнішньоторговельних угод із країнами-торговими партнерами, зокрема і Україною. Саме на це період припадає підписання Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Загалом, частка експортних послуг Канади зросла на 11,35 відсоткових пункти з 31,29% в 2010 році до 42,64% в 2024 році.

Структура по імпорту послуг відбиває зворотну тенденцію до скорочення послуг, пов'язаних із подорожами та транспортних послуг. Так, в 2024 році подорожі скоротились з 31,64% в 2010 році до 24,74% в 2024 році та транспортні послуги зменшились на 8,02% відсоткових пункти з 24,15% в 2010 до 16,13% в 2024 році. Це пояснюється зміною туристичних маршрутів внаслідок COVID-19, стимулюванням розвитку подорожей всередині країни та відкриттям на її території нових логістичних маршрутів. В цілому, спостерігається тенденція до зменшення частки імпортних послуг з 56% в 2010 році до 42,11% в 2024 році.

Отже, проведений аналіз основних експортних та імпортних послуг характеризує високий рівень конкурентоспроможності Канади на глобальних ринках, великий її зовнішньоекономічний потенціал, який може бути враховано

при визначенні перспективних напрямів двостороннього співробітництва з іншими країнами.

2.2. Діагностування двосторонньої торговельно-економічної діяльності між Україною та Канадою

Проведена оцінка потенціалу зовнішньоторговельної діяльності Канади в попередньому розділі дозволить продіагностувати двосторонні торговельно-економічні відносини між Україною та Канадою з точки зору наявного ресурсного забезпечення співпраці та реалізації національних інтересів обох країн. На сформовані міжнародні економічні відносини між Канадою та Україною впливає ряд факторів, серед яких варто, на нашу думку виділити наступні:

- спеціалізацію країн на глобальних ринках;
- економічний потенціал;
- прийняте законодавство, яке регламентує розвиток двосторонніх відносин;
- стан ринкової кон'юнктури на ринках;
- стратегічні національні інтереси країн;
- сучасні виклики

Після прийняття Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою зовнішньоторговельні відносини цих країн суттєво активізувались. Україна поступово почала виходити на ринок Канади із своїми експортними товарами, а Канада в свою чергу почала нарощувати свій експорт до України.

Розглянемо експортно-імпорتنу діяльність України із Канадою протягом трьох років (Див. Рис.2.10.). Наведені дані свідчать про поступове відновлення експорту з України до Канади в 2024 році, оскільки в 2023 році відбулося падіння українського експорту товарів, що обуло викликано початком широкомасштабного вторгнення росії до України. Відповідно частина вже сформованих торговельних зв'язків між Україною та Канадою зазнала негативних впливів. Одна, якщо

порівнювати 2024 рік з 2022 роком слід констатувати розширення експорту на 43,9%, що в абсолютному вимірі склало 46,4 млн. дол США.

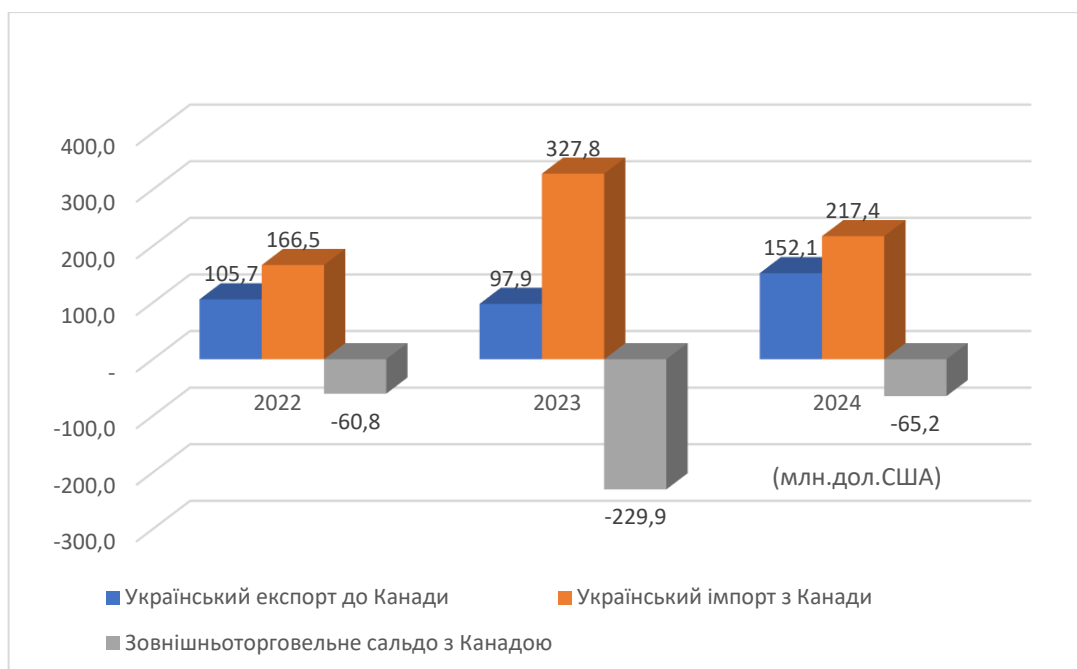

Рисунок 2.10 – Експортно-імпортна діяльність України із Канадою в 2022-2024 роках

Джерело: складено автором за матеріалами [9, 10, 11]

Український імпорт демонструє дещо інакші тенденції. В 2023 році він зріс порівняно із 2022 роком із 166,5 млн. дол США до 327,8 млн. дол США, майже в два ризи (на 96,8%). Але в 2024 році скоротився до 217,4 млн. дол США. Отже, не дивлячись на падіння в 2024 році, порівняно із 2022 роком можна спостерігати зростання на 30,5%, відповідно з 166,5 млн. дол США в 2022 році до 217,4 млн. дол США в 2024 році. Хоча український експорт та імпорт і демонструють тенденції до зростання, зовнішньоторговельне сальдо залишається стабільно від'ємним і складає в 2024 році 65,2 млн. дол США.

Таким чином, узагальнимо, що за досліджуваний період спостерігається підвищення активності українського експорту та імпорту з Канадою. Проте, зовнішньоторговельне сальдо у двосторонніх торговельних відносинах між країнами залишається від'ємним.

Причини від'ємного торговельного сальдо між Україною та Канадою знаходяться у перевищенні темпів росту імпорту над темпами росту українського експорту, що відображено на Рис.2.11.

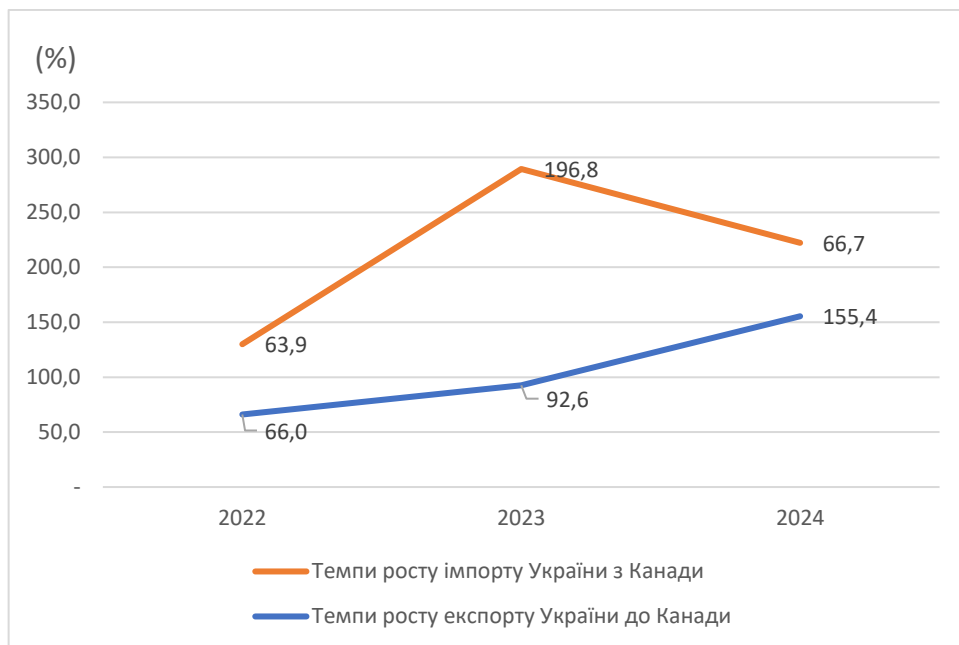

Рисунок 2.11 – Темпи росту експорту та імпорту України із Канадою в 2022-2024 роках

Джерело: складено автором за матеріалами [9, 10, 11]

Аналіз розрахованих нами показників зростання експорту та імпорту характеризує доволі нестійкий розвиток. Так, темпи росту українського імпорту в 2023 році стрімко зросли на 96,8%, що пояснюється бажанням Канади допомогти Україні у воєнний період. Проте вже в 2024 році вони знову впали на 33,3%. Темпи росту українського експорту на відміну від імпортних потоків свідчать про стабільне зростання. І хоча в 2023 році порівняно із 2022 продовжувало відбуватись падіння, темпи поступово загальмувались. Так, якщо в 2022 році падіння склало 34%, вже в 2023 році воно скоротилось до 7,4%. А 2024 рік завершився показником зростання темпів на 55,4%.

Визначимо місце Канади в експортно-імпортній торговельній діяльності України. Для цього розрахуємо частку експорту та імпорту України із Канадою в 2024 році та порівняємо її серед інших торгових партнерів України (Див. Рис 2.12).

Аналіз структури українського експорту дозволив виявити частку країн, куди Україна експортує найбільше товарів та послуг. Перше місце посідає Польща із часткою українського експорту в розмірі 11,6%.

Рисунок 2.12 – Структура експорту України за країнами світу в 2024 році

Джерело: складено автором за матеріалами [11]

Наступними йдуть ринки Іспанії та Німеччини, які приймають український експорт із майже рівною часткою 6,9 та 6,8%. другому місці знаходиться Іспанія, яка демонструє 6,7%. На рівні 5,7% та 5,3% обіймає торгівля українського експорту на ринках Китаю та Туреччини. Експорт України до Канади складає дуже невелику частку в структурі загального торговельного експорту країни -0,4%.

Аналіз українського імпорту на світових ринках представлено показником структури імпорту України, що представлено на Рис. 2.13. Як видно на рисунку найбільше товарів Україна імпортує із Китаю, частка відповідно якого складає 20,3%. Далі йдуть торгові партнери Європейського Союзу, а саме, Польща, на яку припадає 9,9% та Німеччина із часткою 7,6%. Частка українського імпорту із Туреччиною складає 6%, а із США 4,9%. Отже, найбільшу часту в структурі українського імпорту, як і в структурі українського експорту посідають країни Європейського Союзу. Частка українського імпорту із Канадою є ще меншою

порівняно із експортною часткою і складає лише 0,3%. Навіть, якщо порівнювати український імпорт із США – країною, яка є партнером Канади по інтеграційному об'єднанню USMCA, перевищення частки США над Канадою в загальній структурі імпорту України складає 4,6%, що є досить високим. Тому, можна зробити висновок, що Україна недостатньо активно використовує торговельні відносини із Канадою в частині імпорتنної діяльності.

Рисунок 2.13 – Структура імпорту України за країнами світу в 2024 році
Джерело: складено автором за матеріалами [11]

Визначимо, структуру українського

Проведемо аналіз структури експорту України із Канадою в 2024 році. (Див. Рис.2.14). Найбільше Україна експортує до Канади продукції чорних металів, а саме, прокат із нелегованої сталі-48%, верстатів для обробки каменю, кераміки, бетону, азбестоцементу чи холодної обробки скла 22,3%, бруски із нелегованої сталі -18%, продукція харчової індустрії, а саме, спеції, варення, джеми, желе мармелад, що в сукупності складають 18,3%. Дані товарні групи відносяться до продукції із створюваною відносно малою доданою вартістю, оскільки є проміжною продукцією сировинних галузей економіки України та її аграрного сектору.

Отже, узагальнюючи проведений аналіз, можна констатувати, що наразі Україна більше представлена на європейських ринках, має низьку частку у торговельно-економічних відносинах із Канадою, за товарною структурою експортує більше проміжної продукції, сировинного призначення, аграрного сектору, що в цілому пояснює низькі обсяги зовнішньоторговельного обігу.

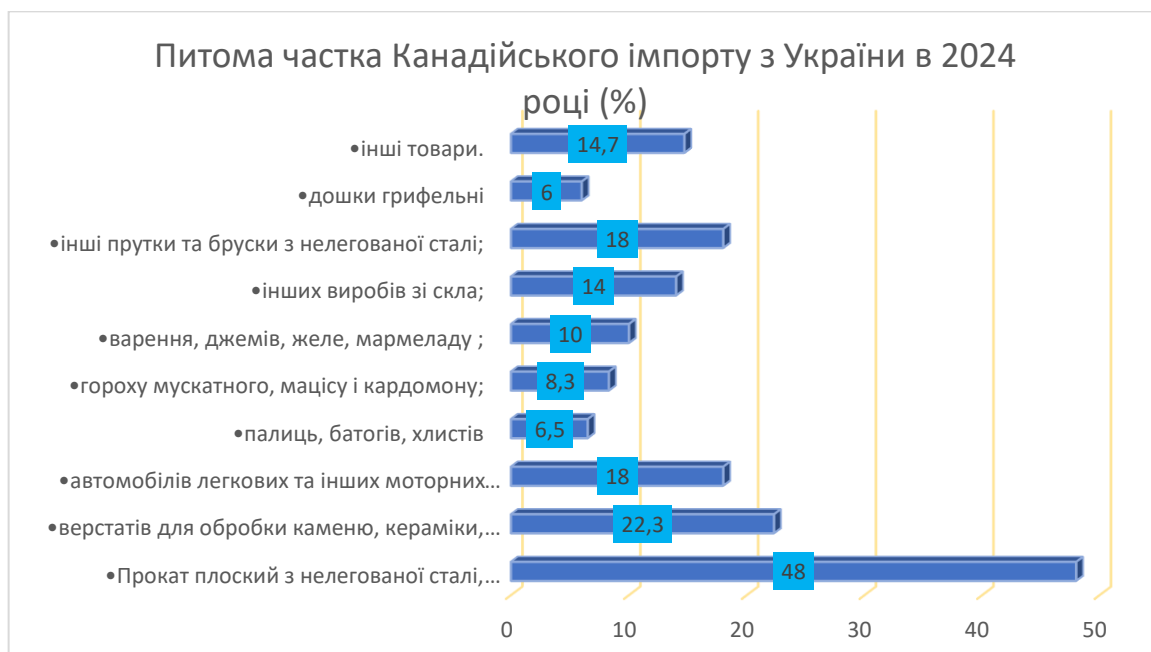

Рисунок 2.14 – Структура експорту України із Канадою за товарними позиціями в 2024 році

Джерело: складено автором за матеріалами [18]

Наступним дієвим показником діагностування двосторонніх зовнішньоторговельних відносин є експортна квота України та Канади. Цей показник дає можливість оцінити ступінь відкритості обох економік. Для аналізу скористаємось розрахунками експортних квот, згрупованих у Таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Експортна квота України та Канади у 2015-2023 роках, (%) [47, 48]

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Експортна квота України	52,60	49,30	48,12	45,24	41,23	38,82	40,69	35,45	28,59
Експортна квота Канади	31,85	31,50	31,45	32,33	32,35	29,47	31,22	33,85	33,37

Компаративний аналіз структурної динаміки розрахованих експортних квот України та Канади представлено на Рис .2.15.

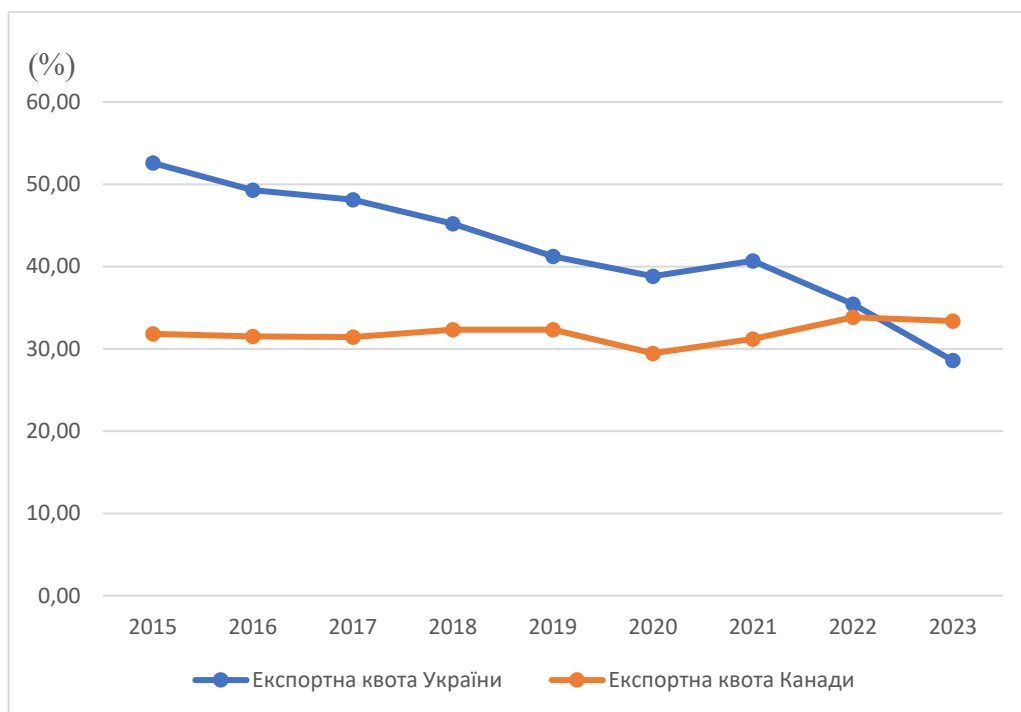

Рисунок 2.15 – Структурна динаміка експортних квот України та Канади в 2015-2023 роках

Джерело: складено автором за матеріалами [18]

Показник української експортної квоти відображає в довгостроковому періоді стійку тенденцію до зниження. Та, якщо в 2015 році вона була на рівні 52,60% в 2023 році скоротилась до 28,59%.

Це є свідченням поступового скорочення ознак відкритості української економіки до глобальних ринків. 2022 та 2023 рік відчували найбільше падіння експортної квоти як результат воєнних дій, руйнування експортного потенціалу України. Таким чином, на нашу думку, негативну тенденцію до падіння можна пояснити наявними економічними кризами, шоками, викликаними воєнними діями, в результаті чого було пошкоджено, знищено виробничі потужності. Також важливу роль відіграють зовнішні фактори співробітництва в торговельних відносинах із стратегічними ключовими партнерами.

На противагу Україні, експортна квота Канади характеризується більшою стабільністю. У 2015 році вона становила 31,85%. Пандемію COVID-19 вплинула на її незначні коливання в 2020 році, коли вона знизилася 29,47% по експорту. Однак, вже у 2022 році експортна квота зросла до рівні 33,85%, що є свідченням пожвавлення зовнішньоторговельної активності Канади. Загалом, Канадська економіка демонструє більш високу адаптивність до глобальних викликів та економічних нестабільностей.

2.3. Оцінка факторів розвитку торговельно-економічного співробітництва України із Канадою

Торговельно економічне співробітництво України із Канадою є динамічним процесом, який відчуває вплив зовнішніх факторів, що в різні періоди двосторонніх відносин відігравали важливу роль. Серед ключових факторів, які визначають характер двосторонніх відносин, виступають драйверами економічної співпраці двох стратегічних партнерів, на нашу думку є наступні:

- Політична взаємодія;
- Регуляторне забезпечення співробітництва;
- Стратегічні напрями;
- Інвестиційний клімат;
- Інноваційні пріоритети;
- Міграційно-гуманітарні зв'язки.

За напрямом *політичної взаємодії* двох країн слід відмітити, що вона характеризується довготривалою стійкістю, що проявляється у започаткуванні двосторонніх відносин ще навіть до часі здобуття незалежності України. Зустрічі найвищих представників державної влади обох країн на рівні Президента України та Прем'єр міністра Канади відбуваються постійно. Робота урядів двох країн, постійних комісій є результативною і завершується напрацюванням різних документів, які забезпечують всебічний розвиток двосторонніх відносин в

політичній, економічній, військово-оборонній, інвестиційній, культурній та гуманітарній сферах. Це є свідченням поглиблення інтеграційних процесів обох економік країн.

Регуляторне забезпечення співробітництва базується на підписаних ключових Угодах: Дорожня карта розвитку співробітництва, Угода про вільну торгівлю (2017р.), модернізована Угода про вільну торгівлю (2024 р.), які визначають напрями співробітництва, закладають сприятливі умови. Так, детермінантним механізмом розвитку співробітництва між Україною та Канадою є Угода про вільну торгівлю (CUFTA), яка скасовує мита на більшість товарів у торгівлі між обома країнами, надає суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності спрощені митні процедури, визначає механізми вирішення суперечок торговельної діяльності, забезпечує підтримку інвестиційного сприятливого клімату для двох торгових партнерів.

Україна в рамках дії Угоди може експортувати свої товари до Канади на безмитній основі, що посилює її конкурентні позиції на канадському ринку. Водночас, вихід на ринок Канади в торгівлі експортними товарами повинен дотримуватись чітких стандартів, санітарних та фіто санітарних вимог. Особливо це важливим є для України у напрямку її власного розвитку згідно світових трендів побудови зеленої економіки. Взаємодія та співпраця між обома країнами також регулюється прийнятими правилами Світової організації торгівлі. Це цілком відповідає сучасним вимогам розвитку торговельних відносин у глобальному бізнес-середовищі.

Стратегічні напрями співробітництва постійно розширюються та відповідають вимогам часу. Якщо на початковому етапі розвитку співробітництва між Україною та Канадою важливим було визнання України як незалежної держави, прийняття її без'ядерного статусу, започаткування економічних основ співпраці, то вже в останні роки поглиблюється інтеграційна взаємодія у торговельно-економічних відносинах, актуальності набувають питання збереження її територіальної цілісності, військова підтримка. Традиційні напрями

співробітництва, як культурний, історичний розвиток, гуманітарна допомога продовжують реалізовуватися у відносинах двох країн.

Інвестиційний клімат між стратегічними партнерами формується завдяки діяльності різних спільних інституцій. Так, зокрема, Export Development Canada постійно надає допомогу у реалізації фінансових та страхових механізмів. Поряд з іншими країнами, Канада була однією з перших країн, яка поголосила намір допомагати у повоєнній відбудові та відродженню української економіки за допомогою вкладання інвестицій канадських інвесторів в об'єкти пошкодженої та розбитої енергетики, в інфраструктурні об'єкти, в транспорт і логістику, сучасні цифрові сервіси.

Інноваційні пріоритети на сучасному етапі розвитку співробітництва між Україною та Канадою виступають ще одним стратегічним напрямом. Зокрема, модернізована Угода про вільну торгівлю спрямована на стимулювання розвитку цифрових інновацій, побудову технопарків, розширення співпраці між сучасними ІТ-компаніями, науковими та освітніми установами. Канадські приватні інвестори вже сьогодні фінансують розвиток за напрямом кібербезпеки, вдосконалення програмного забезпечення, використання штучного інтелекту. Долучається до фінансування цих програм і держава, уряд Канади. Такі кроки інноваційного розвитку сприяють трансферу технологій, допомагають Україні адаптуватись до світових західних стандартів, сприяють розвитку трудового потенціалу.

Міграційно-гуманітарні зв'язки виступають важливим напрямом у реалізаціях практично всіх форм співпраці. Багаточисельна українська діаспора в Канаді є однією із найбільших і постійно допомагає у фінансуванні, просуванні національних інтересів України на міжнародній арені, політичній підтримці, гуманітарному та соціальному розвитку, створенню позитивного іміджу.

Проте, сучасні умови глобальної економічної нестабільності постійно ставлять нові задачі у стимулювання подальшого розвитку ефективних двосторонніх відносин між Україною та Канадою.

Поступ розвитку відносин носить ознаки трансформаційних змін від традиційного торговельного обігу до набуття ознак стратегічного партнерства, що

базується на взаємній довірі, підтримці, спільних загально цивілізаційних цінностей та сучасних глобалізаційних траєкторій розвитку.

Для проведення більш глибокої оцінка факторів, які впливають на розвиток двосторонніх відносин між Україною та Канадою, скористаємось універсальним методологічним інструментом- SWOT-аналізом.

Розроблена нами матриця SWOT-аналізу торговельних відносин між Україною та Канадою представлена в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – SWOT- аналіз торговельних відносин між Україною та Канадою

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Угода про вільну торгівлю (CUFTA), що забезпечує безмитні умови виходу на ринок	Розташування на іншому континенті та велика відстань між країнами, що збільшує транспортні витрати на логістику
Всебічна політична підтримка України з боку Канади за базовими напрямками: інвестиційна, фінансова, військова та гуманітарна допомога	Виклики та нестабільність економічної розвитку України, викликані воєнною агресією
Вагомий потенціал для збільшення експорту сільськогосподарської та промислової продукції	Недосконалість регуляторного законодавства в частині зменшення бюрократичних процедур, корупційні зловживання в Україні
Стійка динаміка зростання експорту українських товарів та активізації двосторонньої торгівлі	Важкість у входженні на канадський ринок відповідно до прийнятих високих стандартів якості та сертифікації на ньому, що створює бар'єри на ньому для українських компаній

Вкладання канадських інвестицій в Україну, зокрема, в розвиток інфраструктури та енергетики	Недостатня кількість торговельних представництв українських компаній у Канаді та низький їх рівень розвитку
Сприяння діяльності Канадсько-української торгової палати для розвитку бізнес-комунікацій	Мала частка Канади у загальному обсязі зовнішньої торгівлі України (0,4%)
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Розширення сфер співпраці за напрямками ІТ, фінансові послуги та цифрова торгівля	Тривалість воєнного стану та довгострокові наслідки розрухи економіки України
Розробка механізму реалізації модернізованої Угоди про вільну торгівлю у 2024 році, спрямованого на стимулювання інвестицій, послуг і гендерних питань	Відновлення стану на світових ринках після впливу економічних криз, що може вплинути на повільний розвиток двосторонньої торгівлі
Активізація канадського інвестування в Україну через міжнародні фінансові програми	Прийняття протекціоністських заходів у Канаді, що може обмежити доступ на ринок українських товарів
Спеціалізація, диверсифікація українського експорту в аграрній сфері, в хімічній промисловості	Посилення конкуренції з боку інших країн, зокрема США та Китаю, у поставках товарів на ринок Канади
Включення України до міжнародних виробничих ланцюгів через канадські компанії	Слабо розвиненість логістичних маршрутів та зростання вартості транспортування товарів

Джерело: розроблено автором

Проведений аналіз досить широко окреслює потенціал розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин з урахуванням можливих загроз, викликів світової економіки та процесів на глобальних ринках, а також дозволяє структурувати можливі перспективи для поглиблення співробітництва між Україною та Канадою.

В першому розділі було описано методологічний принцип PESTLE аналізу, який дозволяє оцінити розвиток торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою в розрізі політичних, економічних, соціальних, технологічних, юридичних та екологічних факторів впливу. Скористаємось даною методикою (Див. Табл. 2.6.).

Таблиця 2.6 – SWOT- аналіз торговельних відносин між Україною та Канадою

Фактор	Опис впливу	Бал (1-5)
Політичні (Political)	Стабільна політична підтримка України, санкції проти РФ, угода про вільну торгівлю CUFTA	5
Економічні (Economic)	Інфляція, військовий стан, коливання цін на світових ринках, активізація інвестування з Канади, торговельні бар'єри, тарифи, запроваджені США для Канади	4
Соціальні (Social)	Поведінкові особливості споживачів, зміни їх споживчих звичок, міграційні процеси всередині Канади, ріст зайнятості у нових сферах	3
Технологічні (Technological)	Розвиток цифрової економіки, технологічні інновації, співпраця у сфері AI, розвиток IT технологій	4
Юридичні (Legal)	Модернізована угода CUFTA, високі торговельні стандарти Канади, міжнародне регулювання	4

Екологічні (Environmental)	Вимоги в охороні навколишнього середовища, можливі зміни у кліматичній політиці, енергетична незалежність, екологічні вимоги	3
-------------------------------	--	---

Джерело: розроблено автором

Аналіз зовнішніх факторів, які впливають на стан розвитку двосторонніх відносин між Україною та Канадою, дає можливість оцінити ризики та перспективи співпраці двох країн за допомогою кількісної бальної шкали. На нашу думку, найвищий рівень впливу на ці відносини належить *політичним факторам*, що оцінено на 5 балів. Зміни у модернізації Угоди про вільну торгівлю активно спрямовують торговельно-економічне співробітництво не тільки в стабільний розвиток, але й формують нові структуроутворюючі підходи щодо долучення України до сучасних тенденцій та трендів.

Наступним зовнішнім фактором виділено - *економічні фактори*. Вони також мають вагомий вплив, тому можна оцінити на 4 бали. Складні умови ведення торгівлі під час воєнних дій на території України обмежує активність торговельних відносин. Проте, необхідність інвестування у розбудову повоєнної економіки може про стимулювати канадських інвесторів для вкладання прямих іноземних інвестицій в сектори та галузі економіки України. Це дозволить розкрити нові можливості для українських підприємців, стартапів та традиційних галузей економіки, зокрема, аграрної сфери.

Соціальні фактори, на нашу думку, помірно впливатимуть, тому оцінюємо їх на 3 бали. Серед них слід виділити – міграційні зміни, викликані війною, економічні проблеми, які з'явилися в результаті переміщення населення, що призвело до зміни споживчого попиту та поведінкових особливостей. Можливість виїзду за кордон до Канади впливає на формування нових комунікаційних зв'язків та відкриває нові можливості у сфері співпраці науки, освіти.

Технологічні фактори в умовах інноваційного розвитку на глобальних ринках вважаємо може суттєво вплинути - оцінюємо на 4 бали. Поява нових напрямів розвитку в економіці з використанням штучного інтелекту, цифровізації економіки та її процесів, подальший розвиток ІТ-сектору, нові інноваційні проекти

між країнами закладають основи нового потенціалу для бізнес-моделей, стартапів, сприяють залученню високотехнологічні компанії до українських проектів.

Розвиток двосторонніх відносин між Україною та Канадою забезпечується юридичними факторами, які мають високий вплив - 4 бали. Нормативно-правові акти, зокрема, базова та оновлена Угода CUFTA формує правила ведення торговельної діяльності, забезпечує новими стандартами для торгівлі, інвестицій та розвитку послуг. Українські компанії впроваджують нові стандарти для виходу на нові ринки із дотриманням міжнародних вимог.

Реалізація цілей сталого розвитку потребує впровадження нових кліматичних політик, здатних забезпечити енергозбереження, збереження довкілля. Все це відноситься до *екологічних факторів*, вплив яких оцінюємо на 3 бали. Канада як високо розвинута країна послідовно дотримується всіх сучасних вимог, пов'язаних із збереженням екологію, виробництвом безпечних товарів та послуг, розвитком альтернативних джерел відновлювальної енергетики, о посилить співпрацю між країнами.

Узагальнюючи, слід відмітити, вагомий внесок кожного зовнішнього фактора у продукування перспективного розвитку двосторонніх відносин між Україною та Канадою.

2.4. Перспективні напрями торговельно-економічного співробітництва України із Канадою в рамках оновленої Угоди про вільну торгівлю

В попередньому розділі було визначено вагомість впливу на розвиток торговельно-економічного співробітництва України із Канадою юридичних факторів, а саме, правового забезпечення у вигляді існування прийнятої Угоди про вільну торгівлю. Також аналіз потенціалу Канади, розглянутий в розділі 2.1. дозволив виявити основні сфери торговельної діяльності країни, які можуть бути використані Україною для забезпечення реалізації свої національних інтересів та пришвидшення соціально-економічного розвитку.

У цьому зв'язку показовим буде, на нашу думку, проведення компаративного аналізу стану розвитку зовнішньоторговельної діяльності України із Канадою в період до прийняття Угоди та після її ратифікації і початком дії. Узагальнюючі результати двосторонніх відносин між країнами представлено в Таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка експорту та імпорту між Україною та Канадою до і після CUFTA

Рік	Експорт України до Канади (млн дол США)	Імпорт з Канади в Україну (млн дол США)	Експорт з Канади до України (млн дол США)	Імпорт з України до Канади (млн дол США)
<i>До CUFTA</i>				
2015	59,3	199,0	199,0	59,3
2016	72,5	221,0	221,0	72,5
2017	95,6	274,0	274,0	95,6
<i>Після CUFTA</i>				
2018	114,0	206,0	206,0	114,0
2019	126,0	171,0	171,0	126,0
2020	117,0	181,0	181,0	117,0
2021	199,0	237,0	237,0	199,0
2022	170,0	175,0	115,6	208,7
2023	124,0	426,0	387,7	127,5
2024	152,1	217,4	349,6	213,7

Джерело: складено автором за матеріалами [47, 48]

Аналіз даних, представлений у Таблиці відображає помірне зростання українського експорту до Канади. Так, у 2015 році він зріс з 59,3 млн доларів до 95,6 млн у 2017 році, а імпорт з Канади — з 199 до 274 млн відповідно. Пояснюється це зростання поступовим формуванням системи економічних відносин між країнами, сприятливими діловими очікуваннями економічного розвитку та торговельних відносин і визначеністю та передбачуваністю зрозумілих умов майбутньої співпраці.

Прийняття Угоди та початок її дії у серпні 2017 року значно активізував торговельно-економічні відносини між країнами. В перші роки після CUFTA спостерігалось зростання експорту з України, який досяг 126 млн у 2019 році та рекордних 199 млн у 2021 році. Відбулися ці позитивні зміни завдяки ефективній дії запроваджених тарифних преференцій, зацікавленості українського бізнесу у виході на канадський ринок та заключенні партнерських зовнішньоторговельних договорів. Війна в Україні як негативний чинник вплинула на динаміку експорту з України до Канади в 2022-2023 роках, обсяг якого почав скорочуватись, знизившись до 170 млн у 2022 році та до 124 млн у 2023 році. Такий спад був обумовлений воєнними діями, логістичними труднощами у транспортуванні товарів, руйнуванням вже сформованих ланцюгів виробництва та перерозподілу торгових маршрутів у напрямку до країн Європейського Союзу.

Аналізуючи імпортні потоки з Канади в Україну після прийняття CUFTA слід виділити початкову тенденцію до зниження — з 274 млн дол США у 2017 році до 171 млн дол США у 2019 році. Проте, вже у 2021 році імпорт із Канади до України зріс до 237 млн дол США, а у 2023 році — з високими темпами зріс до 426 млн доларів США. Відбулося це за рахунок надання Україні економічної допомоги з боку Канади, зокрема у вигляді надходження критичних товарів, необхідної техніки в області генерації електроенергії, медичного обладнання та будівельно-інженерних матеріалів для відновлення інфраструктури, спричиненого воєнними діями на території України. Слід відмітити, що це було пов'язано із закупівлею українською стороною високотехнологічної продукції для перебудови своїх внутрішніх потреб.

Таким чином, можна зробити висновок, що прийнята Угода суттєво вплинула на розвиток торговельно-економічних відносин України із Канадою, значно розширила обсяги торгівлі між країнами, позитивно вплинула на вихід українського бізнесу на нові ринки Канади. Найбільш результативним у торговельних відносинах між країнами був 2021 рік, який продемонстрував пік товарообігу з боку України. Падіння в 2022 році було спричинене об'єктивними форс мажорними чинниками, а саме, початком війни та як наслідок руйнуванням вже сформованих ланцюгів економічних відносин між країнами. На противагу цьому імпорт з Канади за весь період розвитку співпраці досягнув найбільших значень саме під час воєнного стану в Україні у 2023 році. Це є проявом ефективності закладених в Угоді гнучких механізмів, демонструє здатність Канади швидко адаптуватися до нових умов торговельної співпраці та реагувати на нові гуманітарні, міграційні і безпекові потреби України.

Адаптація України та Канади до непередбачуваних викликів поступово виводить систему торговельних відносин на нові показники. Так, вже в 2024 році обсяги товарообігу у двосторонніх відносинах сягнули 369,4 млн дол США, збільшивши його на 55% порівняно з минулим періодом.

Канада стала найбільшим на глобальному ринку імпортером по ряду товарних позицій та товарних груп із України, що є переконливим свідченням ефективності реалізації Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою (Див. Рис. 2 16).

Рисунок 2.16 – Позиції Канади на глобальних ринках товарного імпорту з України в 2024 році

Джерело: складено автором за матеріалами [12]

Як бачимо на рисунку 2.13 Канада в 2024 році зайняла перші місця на глобальних ринках по купівлі українських товарів низки секторів та галузей економіки. Слід відмітити, що перше по імпорту місце Канада отримала по купівлі продукції сировинних галузей -нелегована сталь або сировинна продукція первинної обробки -прутки, бруски з нелегованої сталі. Також Канада імпортувала з України продукцію харчової промисловості: варення, джеми, мед, желе, мармелад та інш. Отже, хоча й за останні роки імпортні потоки з Канади до України були нестійкими, проте вони мали у довгостроковому періоду тенденцію до поступового відновлення та зростання.

Угода про вільну торгівлю в 2024 році була модернізована та доповнена новими умовами, які формують архітектуру якісних торговельно-економічних відносин і можуть бути покладені у визначення її перспективних напрямів. Нової Угодою передбачається суттєве розширення ринку послуг. Сфера послуг у Канаді переважає сферу виробництва товарів у структурі ВВП країни і складає 74% від ВВП. Тому, українському бізнесу для зміни своєї структури, яка орієнтована на виробництво товарів, варто набувати канадського досвіду та виходити на ринок

послуг Канади, орієнтуючись на високотехнологічні, інноваційно спрямовані галузі, в яких спостерігається тенденція до стабільного зростання попиту.

Нові правила також дозволяють Україні скористатись тісних зв'язків із країнами Європейського Союзу за рахунок кумулювання товарів, якими Україна торгує з цими країнами. Тобто, безмитний режим розповсюджуватиметься на ці товари, а також сюди долучаються країни Ізраїль, Велико Британія, Північна Ірландія. Це суттєво розширює зону безмитної торгівлі між Канадою та Україною, дає можливість їй долучатись до глобальних ланцюгів створення вартості.

Наступним перспективним напрямом для України є стимулювання розвитку цифрової торгівлі, яка підтримується оновленою Угодою. Купівля-продаж товарів за допомогою цифрової торгівлі, системи електронних платежів суттєво розширить торговельні потоки між обома країнами. Лібералізація сфери послуг сприятиме розвитку телекомунікації, фінансових, цифрових послуг, електронній комерції. І для України це гарний шанс змінити ландшафт своєї структури зовнішньої торгівлі, поступово переорієнтовуючись на продукування розвитку сфери послуг, що цілком відповідатиме сучасним трендам розвитку високорозвинених країн.

Відповідно до оновленої Угоди Україна отримує можливість розширеного доступу на аграрний ринок агропромислової продукції. Вже сьогодні, українські спеції, мед, солодощі користуються попитом у канадських споживачів. Зменшення технічних бар'єрів з одночасним визнанням взаємних стандартів сприятиме розширенню торгівлі між країнами.

Розвиток зеленої економіки може бути ще одним перспективним орієнтиром для України. Правові основи дотримання вимог, спрямованих на захист довкілля, приєднання до вимог реалізації кліматичної політики щодо пониження глобальних температурних змін, зменшення вуглецевих викидів в атмосферу, охорона озонового шару землі, захист морських акваторій та середовища закладено в модернізовані Угоді.

Отже, модернізована Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою суттєво лібералізує сферу послуг, розширює можливості України долучатись до нових форм торгівлі, пов'язаних із цифровізацією, реалізовувати цілі сталого

розвитку та охорони довкілля. В сукупності такі перспективні напрями двосторонніх торговельно-економічних відносин можуть стати драйверами сучасного розвитку економіки України, розширення її місця на глобальних ринках та підвищення конкурентоспроможності.

ВИСНОВКИ

Сучасні виклики глобальної економічної нестабільності спонукають країни до пошуку нових форм співробітництва, розширюють інтеграційні зв'язки між країнами та потребують оновлення системи міжнародних економічних відносин. Торговельно-економічні відносини між країнами є однією із фундаментальних форм співпраці між країнами, посідають вагоме місце на товарному ринку і дають можливість країнам підвищити свою конкурентоспроможність. Співробітництво між Україною та Канадою має глибокі корні в історичному розвитку України і в сучасних умовах дозволяє на якісно новому рівні реалізувати механізм співпраці у сфері міжнародної торгівлі. Тому тема наукового дослідження є актуальною, своєчасною і потребує комплексного розгляду.

Проведений аналіз торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою дозволив узагальнити теоретико-методологічні основи цього співробітництва та провести аналітичну оцінку стану його розвитку в сучасних умовах з урахуванням прийнятих нових змін до діючої Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, що може бути оформлено у вигляді системних висновків.

1. Узагальнення теоретико-методологічних основ становлення та розвитку співробітництва України із Канадою виявило зростаючий інтерес наукових дослідників, які широко розглядають міжнародні економічні відносини між Україною та Канадою в контексті їх реалізації на різних рівнях, за різними напрямками, зокрема, економічним, військовим, соціальним, гуманітарним, фінансовим, інвестиційним. Слід відмітити появу нових аспектів у досліджуваних дискурсах таких, як вплив цифрової економіки, вплив глобалізаційних процесів на розвиток регіонів, структурні зміни в економіці Канади та в міжнародній торгівлі. Розглядається аспект формування двосторонніх відносин між Україною та Канадою з точки зору просторової економіки. Систематизовано вісім імператив торговельно-економічного співробітництва таких, як взаємна вигода, рівність і недискримінація, відкритість і прозорість, дотримання прийнятих міжнародних

норм, підтримка сталого розвитку, гнучкість та адаптивність, взаємна довіра та партнерство.

2. Розглянута еволюція розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою дозволила виділити шість етапів розвитку двосторонніх міжнародних відносин між Україною та Канадою за період з 1991 по 2025 роки, які закріплювались прийняттям законодавчого забезпечення розвитку співпраці. Серед найбільш важливих визначено наступні: Спільна Декларація про особливе партнерство, Дорожня карта розвитку двосторонніх відносин, Угода про вільний ринок (CUFTA). Оцінка результативності співробітництва за періодами виявила високу активність двосторонніх зустрічей на найвищому рівні між Президентом України та Прем'єр міністром Канади.

3. Проведена систематизація методологічного інструментарію оцінки торговельних відносин врахувала як традиційні підходи у підборі інструментів аналізу, так і сучасні показники та індикатори, які дозволяють глибоко аналізувати торговельно-економічне співробітництво між двома країнами. До ефективних якісних показників аналізу віднесено експортну та імпорتنу квоти, структуру експорту та імпорту за країнами, регіонами та товарними групами, структурну динаміку експортно-імпорتنих операцій на товарному ринку.

4. Аналітична оцінка торговельних відносин між Україною та Канадою базувалась на логічному розкритті потенціалу Канади у сфері зовнішньоторговельної діяльності та діагностуванні двосторонніх відносин. Проаналізована динаміка розвитку експорту та імпорту товарів і послуг Канади на глобальних ринках виявила стійкий тренд зростання з елементами незначних коливань, викликаних зовнішніми чинниками, глобальною пандемією COVID-19, кон'юктурними ціновими коливаннями на світових ринках. Темпи росту та приросту експорту та імпорту поступово відновлюються і спрямовуються в сторону зростання. Структурна динаміка товарного імпорту характеризується сталістю по представленим товарним групам. По 25% припадає на транспортні засоби та атомні реактори, машини. Структурна динаміка товарного експорту виділяє велику частку сировинної продукції, зокрема, 52% експорту Канади

забезпечуються мінеральними паливами та маслами. Поступово розширюється частка електричних машин, високотехнологічних звукозаписувальних пристроїв, що є позитивною ознакою переорієнтації експортного потенціалу в сторону інноваційних видів продукції. Отже, потенціал Канади як торгового партнера є високим і розвивається відповідно до сучасних тенденцій глобального ринку.

5. Діагностування двосторонньої торговельно-економічної діяльності між Україною та Канадою продемонструвало незначне зростання українського експорту та імпорту, з нестійкими темпами росту, збереження від'ємного торговельного сальдо, низьку частку присутності Канади на українському ринку та українського експорту на ринку Канади на рівні 0,4% і 0,3%, що свідчить про недостатність використання економічного потенціалу Канади для стимулювання розвитку економіки України. В структурі українського експорту до Канади переважає сировинна продукція, зокрема, сталь, продукція аграрного сектору із низькою доданою вартістю, що не відповідає сучасним тенденціям розвитку міжнародної торгівлі.

6. Оцінка факторів розвитку торговельно-економічного співробітництва України із Канадою дозволила виокремити основні фактори впливу, до яких відносяться політична взаємодія; регуляторне забезпечення співробітництва; стратегічні напрями; інвестиційний клімат; інноваційні пріоритети; міграційно-гуманітарні зв'язки. Проведений SWOT і PESTLE аналіз виявив сильні сторони двостороннього співробітництва, а саме, дію Угоди про вільну торгівлю, стійку динаміку зростання українського експорту, політичну, військову підтримку економіки України. Серед можливих перспектив розвитку слід віднести, оновлену Угоду про вільну торгівлю, розширення співпраці в сучасних сферах цифрової торгівлі, електронної комерції, ІТ та фінансовій сфері. Проте, вказано ряд можливих загроз, серед яких найбільш вагомими є коливання на глобальних ринках, тривалість воєнного стану, прийняття протекціоністських заходів з боку Канади.

7. Проведений компаративний аналіз стану зовнішньоторговельних відносин України і Канади до прийняття Угоди про вільну торгівлю та після її

прийняття продемонстрував ефективність дії цієї Угоди, що проявилось в активізації міжнародної торгівлі між двома країнами, обґрунтуванні перспективних напрямів розвитку торговельних відносин, а саме, розвиток цифрової торгівлі, розширення сфери торгівлі послугами, електронна комерція, забезпечення сталого розвитку та стимулювання економічного зростання України.

Комплекс запропонованих напрямів розвитку у двосторонніх відносинах в рамках реалізації модернізованої Угоди про вільну торгівлю дозволить Україні використовувати потужний потенціал Канади для повоєнного відновлення та активізації торговельно-економічних відносин України із Канадою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балагура Е. І. Формування законодавчої бази в україно-канадських відносинах. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2011/147-134-24.pdf>.
2. Верховна Рада України. 1994. Спільна Декларація про особливе партнерство між Україною та Канадою. Березень 1994. http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/124_002/conv
3. Водоп'янова Є. О. Перспективи розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та Канадою на сучасному етапі. *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку*. 2018. Вип. 4. С. 76-83.
4. Головаш Б.Е. Сучасний стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України та Канади. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2017. №9. С.49-53. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/7.pdf
5. Декларація про відносини між Україною і Канадою від 22 вересня 1991 року.
6. Декларація про економічне співробітництво між Україною і Канадою від 7 липня 1992 року.
7. Договірні-правова база між Україною та Канадою. URL: <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/legal-acts>.
8. Журба І. Є. Зона вільної торгівлі між Україною та Канадою як трансформаційна форма ефективності взаємовідносин. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 5. С. 7-10.
9. Зовнішня торгівля України за 2022 рік. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/ztt/arh_ztt2022.html
10. Зовнішня торгівля України за 2023 рік. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/tsztt/arh_tsztt2023_u.html
11. Зовнішня торгівля України за 2024 рік (експрес-випуск).14.02.2025. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-za-2024-rik-ekspres-vypusk>

12. Корнійченко О. Які перспективи очікують українських експортерів на ринку Канади? 21.03.2025. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/what-are-prospects-for-ukrainian-exporters-in-canadian-market-key-takeaways-from-webinar>
13. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економіка : підручник / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук. К.: КНЕУ, 2014. 762 с.
14. Оновлена Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою зміцнить двостороннє економічне партнерств, -спільна заява. Міністерство економіки Країни. 26 червня 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/onovlena-uhoda-pro-vilnu-torhivliu-mizh-ukrainoiu-ta-kanadoiu-zmitsnyt-dvostoronnie-ekonomichne-partnerstvo-spilna-zaiava>
15. Посольство України в Канаді. 2001. “Спільна Декларація про подальший розвиток відношень особливого партнерства між Україною та Канадою”. <http://www.infoukes.com/ukremb/jointdeclar-u.shtml>
16. Посольство України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/>
17. Рахман М.С. Аналіз міжнародних торгових відносин між Україною та Канадою. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. Випуск 23. 2018. С.17-20. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/23_2018_ukr/5.pdf
18. Розширення глобальних зв'язків: Угода між Канадою та Україною про вільну торгівлю. *BDO Україна*. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2024/expanding-global-connections-canada-ukraine-free-trade-agreement>
19. Сидоров М. Методичні підходи до оцінювання торговельно-економічних відносин між Україною та Канадою. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2017. № 6. С. 71–76.
20. Сидоров М. В. Методичні підходи до оцінювання торговельно-економічних відносин між Україною та Канадою. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2017. Вип. 6. С. 71-76.

21. Собенко Н. Україна і Канада оновили Угоду про вільну торгівлю. *Суспільне. Новини*. URL: <https://suspilne.media/777577-ukraina-i-kanada-onovili-ugodu-pro-vilnu-torgivlu/>

22. Спільна Декларація про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Канадою від 27 січня 1992 року.

23. Спільна Декларація про особливе партнерство між Україною і Канадою від 31 березня 1994 року.

24. Товкун І. М. Особливості режиму вільної торгівлі в рамках угоди про зону вільної торгівлі між Україною і Канадою (CUFTA), переваги укладання Україною угод про зону вільної торгівлі з іншими країнами. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4. С. 58-62.

25. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Канадою. Посольство України в Канаді. 01 березня 2023. <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/94-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kanadoju>

26. Угода між Урядом України і Урядом Канади про економічне співробітництво від 24 жовтня 1994 року.

27. Угода між Урядом України і Урядом Канади про сприяння та захист інвестицій від 24 жовтня 1994 року.

28. Угода між Урядом України та Урядом Канади про торговельні та комерційні відносини від 31 березня 1994 року.

29. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою від 11 липня 2016 року.

30. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою: нові горизонти для українського бізнесу. URL: http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/canada/files/Canada_Brochure2015_v5.pdf (дата звернення 10.11.2020).

31. Україна – Канада: сучасні наукові студії: кол. моногр.: у 3-х кн. Кн. 1 = Ukraine – Canada: Modern Scientific Studies: Collective Monograph: in three books. Book 1. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 132 с. URL:

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16183/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0-%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B0_%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201.pdf

32. Canada-Ukraine Free Trade Agreement (CUFTA). URL: <http://www.international.gc.ca/trade-commerce/trade-agreementsaccords-commerciaux/agr-acc/ukraine/index.aspx?lang=eng> (дата звернення 10.04.2025).

33. Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA). URL: <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/> (дата звернення 15.03.2025).

34. Corden, W. M. (1997). Trade Policy and Economic Welfare. Oxford University Press, 1997. 318 p. URL: [https://books.google.com.ua/books?id=MfVQEAAAQBAJ&dq=Corden,+W.+M.+\(1997\).+Trade+Policy+and+Economic+Welfare&lr=&hl=uk&source=gb_s_navlinks_s](https://books.google.com.ua/books?id=MfVQEAAAQBAJ&dq=Corden,+W.+M.+(1997).+Trade+Policy+and+Economic+Welfare&lr=&hl=uk&source=gb_s_navlinks_s)

35. Dymond, Bill; Hart, Michael. Commentary - C.D. Howe Institute Iss. 180, (Mar 2003). URL: <https://www.proquest.com/scholarly-journals/canada-global-challenge-finding-place-stand/docview/1026940109/se-2>

36. GLOBAL VALUE CHAINS, A DEVELOPMENT PARADIGM? EVIDENCE FROM THE INDIAN EXPERIENCE. *Indian Statistical Institute Delhi*. 13 December 2024. 41 p. URL: <https://www.isid.ac.in/~acegd/acegd2024/papers/PriyaRachelDavid.pdf>

37. Government of Canada. 2009. Priorities for Canada-Ukraine Relations (Road Map). September 24. http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/canada_ukraine.aspx?lang=eng

38. Government of Canada. 2009. Priorities for Canada-Ukraine Relations (Road Map). September 24. http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/canada_ukraine.aspx?lang=eng

39. Hart, M. (1993). Canadian Regional Development. URL: <https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=PrjodvRqj2IC&oi=fnd&pg=PA405>

&dq=Hart,+M.+(1993).+Canadian+Regional+Development&ots=RKHOZtgBSS&sig=UEiOs6JxwnPznNgwQhtTraUmX-g&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

40. Hart, Michael. (2007). Canadian engagement in the global economy. *A Canadian Priorities Agenda: Policy Choices to Improve Economic and Social Well-Being* (2007). URL:
<https://books.google.com.ua/books?id=CmxECwAAQBAJ&lpg=PP1&ots=6x9kSkMLLM&dq=>

41. Karsten Mause. Andreas Polk. (2023). The Political Economy of Lobbying Channels of Influence and their Regulation. Studies in Public Choice. Springer. Volume 43. 379 p. URL:

42. McFetridge, D. J. (1985). Economics of Industrial Policy and Strategy. University of Toronto Press. 1986. 246 p. URL:
https://publications.gc.ca/collections/collection_2017/bcp-pco/Z1-1983-1-41-5-eng.pdf

43. Redding, S. J. (2011). Theories of Heterogeneous Firms and Trade. *NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH*. Working Paper. No.16562 December 2010. C.27. URL:
https://www.nber.org/system/files/working_papers/w16562/w16562.pdf

44. Redding, S. J., & Smith, J. (2023). Global Value Chains and Canadian Trade. *Journal of Economic Geography*

45. Richard G. Harris. (2015). Trade, Industrial Policy, and International Competition. Second Edition. McGill Queen's University Press. 2015. 167 p. URL:

46. Taylor Jaworski and Ian Keay (2020). Openness to Trade and the Spread of Industrialization: Evidence from Canada during the First Era of Globalization. *NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH*. Cambridge. August 2020. URL:

47. Trade Map. Trade statistics for international business development. URL:
https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c124%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

48. Trade Map. Trade statistics for international business development. URL:
https://www.trademap.org/Service_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c124%7c%7c%7c%7c%7c%7cS00%7c1%7c3%7c1%7c1%7c2%7c1%7c5%7c1%7c1%7c1

49. World bank. Official site. URL:
<https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=CA>
50. Xenia Matschke. (2021). Political Economy of Protection. *Economics and Finance*. 29 October 2021. URL:
<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190625979.013.322>
51. Zihao Li., Yue Wang., Tingting Bai. (2025). International digital trade and synergetic control of pollution and carbon emissions: Theory and evidence based on a nonlinear framework. *Journal of Environmental Management (JEM)*. 2025. March. Volume 376. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2025.124450>